

Omställningsstöd för riksdagsledamöter

Sammanfattning

I denna framställning föreslår riksdagsstyrelsen ett nytt system för stöd till avgångna riksdagsledamöter inför övergången till yrkeslivet. Systemet består av ett omställningsstöd i vilket ingår dels ett stöd för övergång till yrkesverksamhet, dels ett därtill anknutet ekonomiskt stöd.

Stödet för övergång till yrkeslivet som erbjuds f.d. riksdagsledamöter bör, i likhet med det stöd som erbjuds på den övriga arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning. Riksdagsförvaltningen ska ansvara för att den tidigare ledamoten får ett sådant stöd. Det närmare innehållet i stödet för övergång till arbetslivet ska regleras i avtal som Riksdagsförvaltningen träffar med anordnare.

Alla tidigare ledamöter som tar emot det erbjudna stödet ska på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de vidtagit för att återgå till yrkeslivet. Stödåtgärderna är skattefria.

Till stödet för övergång till yrkesverksamhet knyts två ekonomiska stödformer: dels ett generellt och kortvarigt ekonomiskt omställningsstöd liknande avgångsersättning på arbetsmarknaden, dels ett förlängt ekonomiskt omställningsstöd som ska kunna lämnas till äldre personer som varit riksdagsledamöter i minst åtta år. Den sistnämnda ersättningen är väsentligt lägre än det generella ekonomiska omställningsstödet och ska efter ansökan kunna lämnas för ett år i taget om det vid prövningen bedöms finnas särskilda skäl för det.

Till förmånssystemet knyts regler om minskning eller indragning av förmånen (jämkning) under vissa förutsättningar i syfte att upprätthålla principen om att systemet syftar till att stödja den enskildes övergång till förvärvslivet.

De nya bestämmelserna om stöd för övergång till förvärvsarbete och ekonomiskt omställningsstöd placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap., i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Bestämmelserna ska tillämpas på de ledamöter som för första gången valts in i riksdagen i samband med valet 2014 eller senare. De nya bestämmelserna ska även tillämpas på den tidigare ledamoten som, efter ett uppehåll från riksdagen, väljs vid det valet eller vid senare val. Detta gäller dock inte den som före återinträdet fått ett beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper. Bestämmel-

serna om erbjudande av stöd för övergång till förvärvsarbete, uppgiftsskyldighet och jämkning ska dock gälla även ledamöter som valts in i riksdagen före valet 2014.

Ändringsförslagen medför en del följdändringar i andra författningar.

Kostnaderna för administration av de föreslagna ekonomiska omställningsstöden bedöms bli betydligt lägre än för inkomstgarantin. Styrelsen bedömer att kostnaderna för omställningsåtgärderna ryms inom den ram som motsvarar den nu pågående försöksverksamheten. Vissa kostnader för administration av stödet tillkommer dock.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	3
1 Förslag till riksdagsbeslut	5
2 Lagtext.....	6
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	6
2.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	21
2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	22
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	23
2.5 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen.....	24
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.....	26
3 Ärendet och dess beredning	27
4 Bakgrund	28
5 Riksdagsstyrelsens överväganden och förslag	29
5.1 Ledamotsuppdraget.....	29
5.1.1 Uppdragets betydelse	29
5.1.2 Uppdragets villkor	29
5.2 Inkomstgarantin för f.d. riksdagsledamöter	30
5.2.1 Gällande bestämmelser om inkomstgaranti	30
5.2.2 Förfarandet i ärenden om inkomstgaranti	32
5.2.3 Riksdagens arvodesnämnds tillsyn.....	33
5.3 Riksdagsstyrelsens utgångspunkter och förslagens allmänna inriktning	34
5.3.1 Utgångspunkter för ett nytt omställningsstöd	34
5.3.2 Förslagets allmänna inriktning	36
5.4 Övergång till yrkesverksamhet	38
5.4.1 Behovet av stödåtgärder	38
5.4.2 Stödets utformning m.m.....	40
5.4.3 Uppföljning och rapportering.....	41
5.4.4 Sekretess	42
5.4.5 Skattefrihet för stödåtgärder.....	45
5.5 Ett nytt system för ekonomiskt stöd.....	46
5.5.1 Ekonomiskt omställningsstöd vid avgången	46
5.5.2 Förlängt ekonomiskt omställningsstöd.....	49
5.5.3 Reducering av ekonomiska avgångsförmåner.....	53
5.5.4 Jämkning av ekonomiska förmåner.....	57
5.5.5 Efterlevandeskydd.....	62
5.6 Övergångsfrågor	63
Kommitténs överväganden och förslag.....	63
Remissinstanserna.....	65
Skälen för riksdagsstyrelsens förslag	66

5.7 Förfarandefrågor	66
Gällande ordning och bestämmelser	66
Kommitténs överväganden och förslag	67
6 Konsekvenser av förslagen	71
Kommitténs överväganden och förslag	71
Kostnader för det ekonomiska stödet.....	71
Kostnader för omställningsåtgärderna m.m.	72
Remissinstanserna	73
Skälen för riksdagsstyrelsens förslag.....	73
7 Författningskommentar	74
7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	74
13 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd.....	74
13 a kap. Omställningsstöd och efterlevandeskydd	78
16 kap.	85
7.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	87
7.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	87
7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	88
7.5 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen	89
7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.....	90

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter
2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
4. lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen
5. lag om ändring i riksdagsordningen
6. lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

Stockholm den 5 juni 2013

Per Westerberg

Kathrin Flossing

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg, ordförande, Mikael Damberg (S), Per Bill (M), Mehmet Kaplan (MP), Johan Pehrson (FP), Lars Johansson (S), Ewa Thalén Finné (M), Leif Jakobsson (S), Tomas Tobé (M) och Cecilia Magnusson (M).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

dels att nuvarande 13 kap. 1 §¹ ska betecknas 13 kap. 1 a §,

dels att 13 kap. 2, 6–8, 16, 18, 21, 22, 24 b, 25 och 26 §§, 16 kap. 1 och 2 §§ samt rubriken närmast före 13 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fyra nya paragrafer, 13 kap. 1, 1 b, 1 c och 24 d §§, en ny rubrik närmast före 13 kap. 1 b § samt ett nytt kapitel, 13 a kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Syfte

13 kap.

Tillämpningsområde och syfte

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om stöd för övergång till förvärvsarbete, inkomstgaranti och efterlevandeskydd. Bestämmelserna gäller de ledamöter som har valts in i riksdagen eller har inträtt som ersättare före valet 2014.

Stödåtgärder för omställning

1 b §

När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

1 c §

Den som har nyttjat ett erbjudande enligt 1 b § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

¹ Senaste lydelse 2006:998.

2 §²

Riksdagsförvaltningen beslutar om rätt till inkomstgaranti. Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen.

Rätt till inkomstgaranti från och med den tidpunkt arvodet upphör har den som har varit ledamot och som före 65 års ålder lämnar riksdagen efter minst tre hela års sammanhängande tid i riksdagen.

I sammanhängande tid i riksdagen inräknas tid som ledamot av Europaparlamentet före den 14 juli 2009.

Rätt till inkomstgaranti föreligger inte för tid då ledamoten får ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

6 §³

För de första fem åren ska inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter ska inkomstgarantin jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken. *Inkomstgarantin ska inte utgöra arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229).*

För de första fem åren ska inkomstgarantin jämföras med inkomst av anställning, och för tid därefter ska inkomstgarantin jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att inkomstgaranti inte utgör arbetsinkomst.

7 §⁴

Om det finns särskilda skäl får *Riksdagsförvaltningen förlänga* den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

Om det finns särskilda skäl får *förlängning ske* av den tid under vilken garantin gäller enligt 5 § första stycket och 5 § andra stycket 1 och 2 med högst ett år. I ett sådant beslut kan garantin bestämmas till ett lägre belopp.

8 §⁵

Riksdagsförvaltningen får bevilja inkomstgaranti till en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Inkomstgaranti får *beviljas* en ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

² Senaste lydelse 2009:1582.

³ Senaste lydelse 2010:1259.

⁴ Senaste lydelse 2011:749.

⁵ Senaste lydelse 2010:1259.

16 §⁶

Om det är skäligt får *Riksdagens arvodesnämnd besluta att rätt till inkomstgaranti inte föreligger eller att utbetalningen av inkomstgarantin ska minskas eller helt upphöra om en garantitagare*

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,

2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
– avsättning till periodiseringsfond,
– avsättning till upphovsmannakonto,
– avsättning till expansionsfond
– eget pensionssparande,
– underskott av annan verksamhetsgren,

3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller

4. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Om det är skäligt får inkomstgaranti minskas eller dras in helt (jämkning) om garantitagaren

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,

2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för
– avsättning till periodiseringsfond,
– avsättning till upphovsmannakonto,
– avsättning till expansionsfond,
– eget pensionssparande,
– underskott av annan verksamhetsgren,

3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller

4. dömts för brott som medfört att garantitagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Utöver vad som följer av första stycket får inkomstgaranti som gäller i mer än ett år jämkas om garantitagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av jämningsfrågan ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen har tagit del av det omställningsstöd som avses i 1 b §.

18 §⁷

Om det finns särskilda skäl får *Riksdagsförvaltningen bevilja efterlevandeskydd till* efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2

Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd *beviljas* efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämföras med efterlevande

⁶ Senaste lydelse 2010:1902.

⁷ Senaste lydelse 2011:749.

§ jämföras med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.
 Ett sådant beslut kan omprövas.

21 §⁸

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till inkomstgaranti när en ledamot har lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 16 § och om prövning enligt 27 §.

Den som vill ha efterlevandeskydd ska ansöka om det hos Riksdagsförvaltningen.

Den som vill ha inkomstgaranti enligt 7 eller 8 § eller efterlevandeskydd ska ansöka om det hos Riksdagens arvodesnämnd.

Efterlevandeskydd betalas inte för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att inkomstgaranti dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte har vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

22 §⁹

Den som vill att inkomstgaranti ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk enligt vad som följer av 6 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Den som vill att inkomstgaranti eller efterlevandeskydd ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk.

Inkomstgaranti kan inte betalas ut för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

24 b §¹⁰

En garantitagare ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende om jämkning av inkomstgaranti enligt 16 § 1–3.

Den som ansöker om eller tar emot inkomstgaranti ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

24 d §

När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden

⁸ Senaste lydelse 2011:749.

⁹ Senaste lydelse 2011:749.

¹⁰ Senaste lydelse 2010:1902.

behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot har lämnat till förvaltningen enligt 1 c §.

25 §¹¹

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp *skall* garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Ett belopp som *skall* betalas tillbaka *skall*, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp *ska* garantitagaren betala tillbaka mellanskillnaden. *Detsamma gäller om garantin har jämkats med ett visst belopp.* Ett belopp som *ska* betalas tillbaka *ska*, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av inkomstgarantin. *Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utskökningsbalken.*

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

26 §¹²

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, *skall* garantitagaren betala ränta för tid därefter till dess betalning sker. *Räntan skall bestämmas efter den räntesats som anges i räntelagen (1975:635).* Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Om inkomstgarantin har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning framställts, *ska* garantitagaren betala *dröjsmålsränta* för tid därefter till dess betalning sker. *Detsamma gäller om garantin har jämkats med ett visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635).* Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket *skall* också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som *skall* betalas tillbaka. I ett sådant fall *skall* ränta tas ut från den

Bestämmelserna i första stycket *ska* också gälla om garantitagaren försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som *ska* betalas tillbaka. I ett sådant fall *ska* ränta tas ut från den

¹¹ Senaste lydelse 2006:998.

¹² Senaste lydelse 2006:998.

dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

13 a kap. Omställningsstöd och efterlevandeskydd

Inledande bestämmelse

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om omställningsstöd och efterlevandeskydd.

Omställningsstödet består av

- a) stödåtgärder som erbjuds vid avgången från riksdagen och*
- b) ekonomiska förmåner under omställningstiden.*

Syftet med omställningsstödet är att underlätta för den som har varit riksdagsledamot att övergå till förvärvsarbete.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller för de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen genom valet 2014 eller som inträder senare i riksdagen.

Stödåtgärder för omställning

2 §

När en ledamot som inte har fyllt 65 år lämnar riksdagen ska han eller hon erbjudas ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete.

3 §

Den som har nyttjat ett erbjudande enligt 2 § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Ekonomiskt omställningsstöd

4 §

Ekonomiskt omställningsstöd ska betalas till den som tidigare har varit ledamot av riksdagen

1. i 3 månader, om mandatet har utövats under en sammanhängande tid om minst 1 år,

2. i 6 månader, om mandatet har utövats under en sammanlagd tid om minst 2 år,

3. i 1 år, om mandatet har utövats under en sammanlagd tid om minst 4 år eller

4. i 2 år, om mandatet har utövats under en sammanlagd tid om minst 8 år.

Ekonomiskt omställningsstöd utgörs av 85 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska betalas från och med den dag som arvodet upphör.

Ekonomiskt omställningsstöd enligt första stycket ska jämföras med inkomst av anställning enligt 59 kap. 8 § socialförsäkringsbalken.

5 §

När stöd enligt 4 § har upphört att gälla får ytterligare ekonomiskt omställningsstöd beviljas för högst ett år i taget om

1. ledamoten under avgångsåret hade fyllt minst 55 år,

2. mandatet vid avgången hade utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och

3. särskilda skäl föreligger.

Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid

1. om och hur den tidigare ledamoten har nyttjat de stödåtgärder som avses i 2 § eller vilka åtgärder han eller hon annars har vidtagit för att söka övergå till förvärvsarbete samt

2. den tidigare ledamotens personliga och ekonomiska förhållanden.

Stöd enligt första stycket får även beviljas då endast särskilda skäl föreligger. I sådana fall får stödet beviljas i högst ett år.

Stöd som avses i första och tredje stycket får uppgå till högst 45 procent av det arvode som avses i 3 kap. 1 §. Stödet ska jämföras med inkomstgrundad ålderspension enligt socialförsäkringsbalken.

6 §

Vid beräkning av tider enligt 4 och 5 §§ ska hänsyn inte tas till tid då ledamoten har fått ålderspension eller sjukpension enligt denna lag.

Ledighet som har beviljats av riksdagen eller av talmannen begränsar inte rätten till förmåner. Detsamma gäller sjukfrånvaro.

7 §

Rätt till ekonomiskt omställningsstöd gäller som längst till och med månaden innan den då ledamoten fyller 65 år eller, om ledamoten avlider dessförinnan, till och med den månad då dödsfallet inträffar.

Utbetalning av stödet sker månadsvis.

8 §

Utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd ska upphöra om ledamoten åter tar plats i riksdagen.

När en ledamot åter lämnar riksdagen gäller 4 och 5 §§ i tillämpliga delar.

9 §

Ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § ska knytas till det prisbasbelopp som gällde för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta.

10 §

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ inte utgör arbetsinkomst.

Avräkning av andra inkomster**11 §**

Ekonomiskt omställningsstöd minskas med vad ledamoten får i form av sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken under den tid förmånerna betalas.

Ekonomiskt omställningsstöd minskas även med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i form av arvode enligt artikel 10 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom av den 28 september 2005 om antagande av Europaparlamentets ledamotsstadga.

Om en ledamot som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt tar emot övergångsersättning enligt artikel 13 i Europaparlamentets beslut nr 2005/684/EG, Euratom minskas förmånen med det belopp i svensk valuta som motsvarar vad ledamoten får i övergångsersättning.

12 §

Ekonomiskt omställningsstöd minskas också, på sätt som framgår av 13 §, med följande inkomster:

- 1. inkomst av sådant slag som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken,*
- 2. sådan inkomst av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige,*
- 3. delpension enligt kollektivavtal,*
- 4. pension eller livränta i andra fall än som avses i 11 §,*
- 5. andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag än dem som avses i 1–4.*

13 §

Minskningen av ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ ska ske med den sammanlagda inkomst enligt 12 § som per år överstiger ett prisbasbelopp.

14 §

Föreligger inte rätt till ekonomiskt omställningsstöd under ett helt kalenderår, ska endast inkomster som hänför sig till den tid då rätt till stödet föreligger medräknas vid minskningen.

Minskningen fördelas på det antal kalenderdagar som det ekonomiska omställningsstödet betalas.

Om den som har ekonomiskt omställningsstöd samtidigt även tar emot avgångsförmåner på grund av uppdrag som statsråd, arbetstagare med statlig chefsanställning eller kommunal förtroendeman, och avgångsförmånerna ska minskas med hänsyn till andra inkomster, får minskningen enligt första stycket justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna av de olika regelsystemen. Statens tjänstepensionsverk beslutar efter samråd med berörda utbetalare om sådan jämkning.

Jämkning av ekonomiskt omställningsstöd

15 §

Om det är skäligt får ekonomiskt omställningsstöd minskas eller dras in helt (jämkning) om den som tar emot förmånen

1. förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete,

2. redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för

– avsättning till periodiseringsfond,

– avsättning till upphovsmannakonto,

– avsättning till expansionsfond,

– eget pensionssparande,

– underskott av annan verksamhetsgren,

3. redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller

4. dömts för brott som medfört att förmånstagaren skiljts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det

framstår som sannolikt att förmånstagaren skulle ha skiljts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen.

Utöver vad som följer av första stycket får ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § och som gäller i mer än ett år jämkas om förmånstagaren inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen har tagit del av det omställningsstöd som avses i 2 §.

Rätt till efterlevandeskydd

16 §

Ett efterlevandeskydd betalas till ett arvsberättigat barn som inte har fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § första stycket 4. Med arvsberättigat barn jämställs barn som har mottagits i adoptionssyfte.

17 §

Om det finns särskilda skäl får efterlevandeskydd beviljas en efterlevande make eller den som enligt 11 kap. 2 § jämställs med efterlevande make. Ett sådant beslut kan omprövas.

Hur länge efterlevandeskydd betalas

18 §

Efterlevandeskydd betalas under högst två år.

Efterlevandeskyddet upphör vid utgången av den månad då den berättigade avlider.

Efterlevandeskyddets storlek

19 §

Efterlevandeskyddet betalas per år med ett belopp för varje berättigad motsvarande ett prisbasbelopp.

Handläggning av ärenden**20 §**

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § när en ledamot har lämnat riksdagen. Nämnden beslutar också om jämkning enligt 15 § samt om prövning enligt 30 §.

Den som vill ha ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § eller efterlevandeskydd ska ansöka om det hos Riksdagens arvodesnämnd.

Förmåner enligt andra stycket kan inte beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Ett beslut om jämkning som innebär att ekonomiskt omställningsstöd dras in helt eller delvis gäller omedelbart även om det inte har vunnit laga kraft, om inte annat förordnas.

21 §

Den som vill att ekonomiskt omställningsstöd eller efterlevandeskydd ska betalas ut ska skriftligen ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk. Utbetalning får inte ske för längre tid tillbaka än sex månader före ansökan om utbetalning.

22 §

Den som har ansökt om utbetalning ska skriftligen lämna sådana uppgifter som Statens tjänstepensionsverk behöver för att bedöma sökandens rätt till utbetalning. Uppgifterna ska lämnas på heder och samvete.

Om den som har ansökt om utbetalning inte lämnar de uppgifter som begärts, får Statens tjänstepensionsverk hålla inne vidare utbetalningar.

Om den som har beviljats utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd får väsentligt ändrade inkomstförhållanden och dessa kan antas påverka rätten till utbetalning, ska han eller

hon utan särskild begäran lämna uppgift om detta till Statens tjänstepensionsverk.

23 §

Arbetsgivare och andra som har betalat ut ersättning eller förmån ska på begäran av Statens tjänstepensionsverk lämna de uppgifter för en namngiven person om sådana förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Den som inte fullgör sin skyldighet enligt första stycket får föreläggas att fullgöra skyldigheten. Föreläggandet får förenas med vite.

24 §

Skatteverket ska till Statens tjänstepensionsverk lämna uppgifter om inkomst som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken, om uppgifterna har betydelse i ett ärende om ekonomiskt omställningsstöd enligt denna lag.

25 §

Den som ansöker om eller tar emot ekonomiskt omställningsstöd ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter som nämnden behöver för sin prövning av ett ärende enligt denna lag.

26 §

Skatteverket ska på begäran lämna Riksdagens arvodesnämnd sådana uppgifter om en namngiven person som har betydelse i ett ärende om jämkning av ekonomiskt omställningsstöd enligt 15 § första stycket 1–3. Detsamma gäller uppgifter som har betydelse för frågan om ekonomiskt omställningsstöd enligt 30 §.

27 §

När en ledamot har lämnat riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de

uppgifter som nämnden behöver för att kunna fastställa ledamotens rätt till förmån enligt denna lag.

Riksdagsförvaltningen ska på begäran till Riksdagens arvodesnämnd överlämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen enligt 3 §.

28 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp ska förmånstagaren betala tillbaka mellanskillnaden. Detsamma gäller om stödet har jämkats med ett visst belopp. Ett belopp som ska betalas tillbaka ska, när det är lämpligt, minska kommande utbetalningar av det ekonomiska omställningsstödet. Om det inte är lämpligt att minska kommande utbetalningar får beslutet verkställas enligt utsökningsbalken.

Avräkning eller verkställighet enligt första stycket får inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft.

Om det finns särskilda skäl får återkravet efterges helt eller delvis.

29 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har betalats ut med ett för högt belopp och mellanskillnaden inte har betalats tillbaka inom en månad efter det att krav på återbetalning har framställts, ska förmånstagaren betala dröjsmålsränta för tid därefter till dess betalning sker. Detsamma gäller om stödet har jämkats med ett visst belopp. För uttag av dröjsmålsränta gäller i tillämpliga delar räntelagen (1975:635). Om det finns särskilda skäl får kravet på ränta efterges helt eller delvis.

Bestämmelserna i första stycket ska också gälla om förmånstagaren har försummat att lämna uppgifter som behövs för bestämmande av det belopp som ska betalas tillbaka. I ett sådant fall ska ränta tas ut från den dag då uppgifterna senast skulle ha lämnats in.

Ansökan om ekonomiskt omställningsstöd m.m. efter jämningsbeslut

30 §

Om ekonomiskt omställningsstöd har jämkats enligt 15 §, får förmanstagaren när nya förhållanden har inträtt på nytt ansöka om ekonomiskt omställningsstöd.

Om ett beslut som har fattats med tillämpning av 15 § har grundats på att förmanstagaren gjort avsättning till periodiseringsfond, upphovsmanakonto eller expansionsfond och beloppet därefter helt eller delvis återförts till beskattning, ska på yrkande av förmanstagaren frågan prövas om stödet för det år då återförandet skedde.

16 kap.

1 §¹³

Ett beslut av Riksdagsförvaltningen enligt 13 kap. denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd. *Riksdagsförvaltningens beslut i ärenden om stödåtgärder för omställning får inte överklagas.*

Övriga beslut av Riksdagsförvaltningen enligt denna lag överklagas hos Riksdagens överklagandenämnd.

2 §¹⁴

Ett beslut av Riksdagens arvodesnämnd enligt 13 kap. 16 eller 27 § denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd. *Ett beslut av Riksdagens arvodesnämnd enligt 13 kap. eller 13 a kap. denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd.*

Nämndens beslut enligt 3 kap. 1 § får inte överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.
2. För den som lämnat uppdraget som ledamot före den 1 juli 1994 ska äldre bestämmelser fortfarande gälla.
3. Bestämmelserna i 13 a kap. ska även tillämpas på den som varit ledamot av riksdagen före valet 2014 om han eller hon tidigare haft rätt till inkomstgaranti och garantitiden har löpt ut.

¹³ Senaste lydelse 2011:749.

¹⁴ Senaste lydelse 2012:887.

2.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229) dels att 67 kap. 6 § ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 11 kap. 17 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

17 b §

Förmån av omställningsstöd enligt 13 kap. 1 b § och 13 a kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte tas upp.

67 kap.

6 §¹⁵

Med arbetsinkomster avses vid tillämpningen av detta kapitel sådana inkomster som anges i 59 kap. 8–12 §§, 13 § 10, 12 och 13, 14 § första stycket 1–3 och 5 samt 15–19, 21 och 27 §§ socialförsäkringsbalken med undantag för sådana inkomster som anges i 59 kap. 23, 25, 26 och 28 §§ samma balk. Som arbetsinkomst avses även inkomst från självständig näringsverksamhet som bedrivs utomlands, om den skattskyldige i inte oväsentlig omfattning har arbetat i verksamheten.

Ekonomiskt omställningsstöd och inkomstgaranti enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska inte anses som arbetsinkomst.

Vid beräkningen av skattereduktionen ska arbetsinkomsterna utgöras av

- överskott i inkomstslaget tjänst, och
- överskott i inkomstslaget näringsverksamhet minskat med sjukpenning eller annan ersättning som anges i 15 kap. 8 §.

Arbetsinkomsterna ska minskas med allmänna avdrag enligt 62 kap. och sjöinkomstavdrag enligt 64 kap. samt avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

¹⁵ Senaste lydelse 2010:1277.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende om

1. inkomstgaranti för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet,

2. inkomstgaranti eller motsvarande förmåner för den som varit statsråd och för vissa arbetstagare som har innehaft statlig chefsanställning,

3. pension enligt statligt kollektivavtal om särskild pension för yrkesofficerare, *eller*

4. pensionsersättning och särskild pensionsersättning enligt statligt kollektivavtal om trygghetsfrågor.

Sekretess gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Föreslagen lydelse

28 kap.

8 §¹⁶

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende om

1. inkomstgaranti *eller ekonomiskt omställningsstöd* för den som har varit riksdagsledamot eller ledamot av Europaparlamentet,

2. inkomstgaranti eller motsvarande förmåner för den som varit statsråd och för vissa chefsanställning,

3. pension enligt statligt kollektivavtal om särskild pension för yrkesofficerare,

4. pensionsersättning och särskild pensionsersättning enligt statligt kollektivavtal om trygghetsfrågor, *eller*

5. *stöd för övergång till förvärvsarbete för den som har varit riksdagsledamot.*

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

¹⁶ Senaste lydelse 2009:677.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Häriigenom föreskrivs att 2 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁷

Riksdagsförvaltningen ska om annat inte är särskilt föreskrivet

1. upprätta förslag till anslag på statens budget för riksdagen och Riksdagsförvaltningen,

2. utfärda anvisningar för utarbetandet av förslag till anslag på statens budget för riksdagens myndigheter utom Riksbanken,

3. upprätta anslagsdirektiv för var och en av riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, över de finansiella villkor som gäller för respektive myndighet med anledning av riksdagens beslut om statens budget,

4. besluta i frågor om ekonomiska förmåner enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter respektive den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet,

5. ansvara för löner, arvoden och andra ersättningar till arbetstagare och arvodesberättigade hos Riksdagsförvaltningen, riksdagens nämnder och övriga riksdagsorgan samt svara för hanteringen av pensioner och andra förmåner till dessa och deras efterlevande,

6. ingå centrala kollektivavtal samt i övrigt utöva arbetsgivarens befogenheter enligt dessa när det gäller riksdagens myndigheter samt företrädare riksdagens myndigheter som arbetsgivare i arbetstvister om kollektivavtal som har slutits av Riksdagsförvaltningen,

7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen *samt*

8. utföra övriga ekonomiska administrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter.

7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen,

8. utföra övriga ekonomiska administrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter *samt*

9. *ansvara för att ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stöd för övergång till förvärvsarbete.*

Riksdagsförvaltningen ska ge riksdagens myndigheter möjlighet att framföra sina synpunkter på förhandlingsfrågor som direkt berör respektive myndighet.

Riksdagsförvaltningen får till en av riksdagens myndigheter överlämna handläggningen av en avtalsfråga som är av betydelse för den myndigheten.

Riksdagsförvaltningen ska bereda riksdagens nämndmyndigheter tillfälle att lämna synpunkter på behovet av resurser.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.

¹⁷ Senaste lydelse 2012:888.

2.5 Förslag till lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen

dels att tilläggsbestämmelserna 7.2.2 och 7.13.1 ska ha följande lydelse,

dels att det i riksdagsordningen ska införas en ny paragraf, 8 kap. 4 a §, en ny tilläggsbestämmelse, 8.4a.1, samt närmast före 8 kap. 4 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

7.2.2¹⁸

Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som *skall* inträda som tillfällig riksföreståndare, talman, vice talmän, riksdagsdirektör, riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän, riksrevisorer samt val till Statsrådsarvodesnämnden *och* Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Föreskrifter om beredning av val finns i fråga om riksdagsdirektör i tilläggsbestämmelsen 9.1.1, i fråga om ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän i tilläggsbestämmelsen 8.11.2, i fråga om riksrevisorer i tilläggsbestämmelsen 8.12.1, i fråga om ledamöter i Statsrådsarvodesnämnden i tilläggsbestämmelsen 8.4.1 *samt* i fråga om ledamöter i Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna i tilläggsbestämmelsen 8.5.1.

Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som *ska* inträda som tillfällig riksföreståndare, talman, vice talmän, riksdagsdirektör, riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän, riksrevisorer samt val till Statsrådsarvodesnämnden, Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna *och Riksdagens arvodesnämnd*.

Föreskrifter om beredning av val finns i fråga om riksdagsdirektör i tilläggsbestämmelsen 9.1.1, i fråga om ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän i tilläggsbestämmelsen 8.11.2, i fråga om riksrevisorer i tilläggsbestämmelsen 8.12.1, i fråga om ledamöter i Statsrådsarvodesnämnden i tilläggsbestämmelsen 8.4.1, i fråga om ledamöter i Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna i tilläggsbestämmelsen 8.5.1 *samt i fråga om ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd i tilläggsbestämmelsen 8.4a.1*.

¹⁸ Senaste lydelse 2011:406.

7.13.1¹⁹

Föreskrifter om val av ordförande och vice ordförande finns för Valprövningsnämnden i 3 kap. 12 § rege-
ringsformen och 8 kap. 2 § denna lag,
för Statsrådsarvodesnämnden i 8 kap.
4 § denna lag, för Nämnden för lön till
riksdagens ombudsmän och riksrevi-
sorerna i 8 kap. 5 §, för Riksrevision-
ens parlamentariska råd i 8 kap. 14 §
och för Riksdagens överklagande-
nämnd i 9 kap. 5 § denna lag.

Föreskrifter om val av ordförande
och vice ordförande finns för Val-
prövningsnämnden i 3 kap. 12 § rege-
ringsformen och 8 kap. 2 § denna lag,
för Statsrådsarvodesnämnden i 8 kap.
4 § denna lag, för Nämnden för lön till
riksdagens ombudsmän och riksrevi-
sorerna i 8 kap. 5 §, för Riksrevision-
ens parlamentariska råd i 8 kap. 14 §,
för Riksdagens överklagandenämnd i
9 kap. 5 § *och för Riksdagens arvo-
desnämnd i 8 kap. 4 a §* denna lag.

8 kap.***Riksdagens arvodesnämnd******4 a §***

*Riksdagens arvodesnämnd består
av ordförande och två andra ledamö-
ter. De väljs var för sig av riksdagen
efter varje ordinarie val till riksdagen
för tiden intill dess nytt val till näm-
den har ägt rum.*

8.4a.1

*Val av ledamöter i Riksdagens ar-
vodesnämnd bereds av konstitutions-
utskottet.*

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014 och tillämpas första gången vid val
till de nämnder som ska ske efter valet till riksdagen 2014.

¹⁹ Senaste lydelse 2010:1417.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

dels att 3 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 och 17 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Riksdagens arvodesnämnd ska i enlighet med

1. 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter fastställa det belopp för månad som ledamotsarvode ska betalas med,

2. 13 kap. 16 § samma lag *besluta om jämkning av inkomstgaranti,*

3. 13 kap. 27 § samma lag *besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt,*

4. 9 kap. 12 a § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet *besluta om jämkning av inkomstgaranti och*

5. 9 kap. 23 § samma lag *besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt.*

Nämnden ska ange vilka överväganden som föranlett beslutet.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Riksdagens arvodesnämnd ska i enlighet med

1. 3 kap. 1 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter fastställa det belopp för månad som ledamotsarvode ska betalas med,

2. 13 kap. 21 § samma lag *besluta i frågor om inkomstgaranti och efterlevandeskydd,*

3. 13 a kap. 20 § samma lag *besluta i frågor om ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd,*

4. 9 kap. 12 a § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet *besluta om jämkning av inkomstgaranti och*

5. 9 kap. 23 § samma lag *besluta om utbetalning av inkomstgaranti på nytt.*

17 §

Bestämmelser om överklagande av beslut som avses i 1 § finns i 3 kap. 1 § och 16 kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt i 12 kap. 1 § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Bestämmelser om överklagande av beslut som rör utlämnande av handlingar och uppgifter finns i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.

Bestämmelser om överklagande av beslut som avses i 1 § finns i 16 kap. 2 § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter samt i 12 kap. 1 § den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2014.
2. En ledamot som har utsetts med stöd av äldre bestämmelser kvarstår som ledamot i nämnden under den tid som han eller hon utsetts för.

3 Ärendet och dess beredning

Riksdagsstyrelsen beslutade den 16 november 2011 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att dels lämna förslag till åtgärder som syftar till att underlätta för ledamöter som har lämnat uppdraget i riksdagen att övergå till yrkesverksamhet, dels genomföra en översyn av reglerna för inkomstgaranti för riksdagens ledamöter.

Villkorskommittén presenterade den 30 januari 2013 sina förslag i betänkandet 2012/13:URF1 Omställningsstöd för riksdagsledamöter.

Förslagen i betänkandet har remissbehandlats. Remissinstanser har varit Arbetsförmedlingen, Göteborgs universitet, Kammarrätten i Jönköping, Landsorganisationen i Sverige, Omställningsstiftelsen, Pensionsmyndigheten, Riksdagens arvodesnämnd, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Skatteverket, Statens tjänstepensionsverk, Statsrådsarvodesnämnden, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges Kommuner och Landsting, Tjänstemännens centralorganisation, Transparency International, Trygghetsrådet och Trygghetsstiftelsen.

4 Bakgrund

Enligt 9 kap. 6 § riksdagsordningen ska bestämmelser om arvode och andra ekonomiska villkor till riksdagens ledamöter regleras i lag. Sådana bestämmelser finns i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). I den lagen finns bestämmelser som bl.a. reglerar den inkomstgaranti som f.d. riksdagsledamöter är berättigade till på vissa närmare villkor.

Bestämmelserna i 13 kap. ersättningslagen om inkomstgaranti har ändrats vid ett flertal tillfällen. En översyn medförde större ändringar 2006. Då infördes den s.k. portalparagrafen i 13 kap. 1 § där det anges att syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgången riksdagsledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Av den bestämmelsen framgår också att garantin inte är avsedd som en varaktig försörjning.

Av systemets faktiska tillämpning framgår likväl att inkomstgarantin i praktiken kan bli varaktig såtillvida att den som har varit riksdagsledamot i sex år och har fyllt 50 år vid avgången kan ha inkomstgaranti fram till tidpunkten för sin pensionering. Det nuvarande systemet ger varken konkreta incitament för den enskilde att söka försörjning genom arbete eller möjlighet för något av riksdagens organ att ytterst genom indragning av förmånen ingripa mot den som inte har gjort tillräckliga ansträngningar för att försörja sig genom eget arbete.

2010 beslutade riksdagsstyrelsen att ge Riksdagsförvaltningen i uppdrag att bedriva en försöksverksamhet där avgångna ledamöter erbjuds rådgivning för att underlätta en övergång till yrkesverksamhet. Riksdagsförvaltningen ingick avtal med ett företag om sådana tjänster, och tjänsterna har efter 2010 års val försöksvis kunnat erbjudas avgångna ledamöter. Eftersom förmånerna kan ha ett ekonomiskt värde förutsätter dock en permanent sådan ordning en lagreglering.

5 Riksdagsstyrelsens överväganden och förslag

5.1 Ledamotsuppdraget

5.1.1 Uppdragets betydelse

Enligt 1 kap. 1 § regeringsformen bygger det svenska statskicket på folkstyrelse som förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick. Bestämmelsen ger uttryck för att riksdagen är den svenska demokratins fundament och navet i det svenska statskicket. Riksdagsledamöterna har en central och mycket betydelsefull roll som det svenska folkets representanter i riksdagen. Att vara ledamot av Sveriges riksdag är det viktigaste förtroendeuppdrag man kan ha i Sverige.

5.1.2 Uppdragets villkor

En riksdagsledamot är vald av folket i allmänna val för en bestämd valperiod. Därefter ska den förda politiken utvärderas och underställas väljarna på nytt. Då kommer förtroendet att antingen förnyas eller upphöra. Uppdraget är till sin natur osäkert eftersom det omprövas vid varje val till riksdagen. Tjänstgöringsperioden kan även förkortas av andra skäl, t.ex. för att det utlyses ett extra val.

Ledamotsuppdraget är speciellt. Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och en riksdagsledamot. Arbetsrättsligt kan det inte heller jämföras med vanligt förekommande uppdragsavtal. Riksdagsledamotens förhållanden vad gäller de ekonomiska villkoren regleras i stället i ersättningslagen. Ledamoten saknar skydd mot uppsägning och omfattas inte heller av arbetslöshetsförsäkringen. Det bör dock nämnas att det i betänkandet Utredningen om förtroendevaldas arbetslöshetsersättning (SOU 2011:54) lämnades förslag om att vissa förtroendeuppdrag, däribland riksdagsuppdraget, ska likställas med förvärvsarbete i arbetslöshetsförsäkringen. Regeringen beslutade den 13 september 2012 att ge Kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet ett tilläggsdirektiv. Kommittén fick bl.a. i uppdrag att utreda hur hanteringen av förtroendevalda i arbetslöshetsförsäkringen kan förtydligas (dir. 2012:90).

Riksdagsledamöter har en grundlagsfäst rätt enligt 4 kap. 10 § regeringsformen att utan hinder av en statlig, kommunal eller enskild anställning fullgöra sitt uppdrag i riksdagen. Ingen arbetsgivare får vägra en anställd ledighet för ett sådant uppdrag. Bestämmelsen grundar dock ingen skyldighet för arbetsgivaren att sedan återta den tidigare anställda eller erbjuda fortsatt anställning efter riksdagsperiodens slut. Det kan dock finnas möjlighet att efter beviljad tjänstledighet återgå till den tidigare anställningen.

Ledamoten har ofta lämnat en anställning, med den anställningstrygghet som där råder, för sitt uppdrag. Även den riksdagsledamot som har kvar den

formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen, t.ex. på grund av att han eller hon har varit tjänstledig, kan i praktiken ha mycket svårt att återuppta det arbetet. Arbetsinnehållet kan ha förändrats under den tid som ledamoten har verkat i riksdagen. Förhållandena på arbetsplatsen kan ha förändrats på ett sådant sätt att det inte ter sig realistiskt för den avgångna ledamoten att återvända. De rent personliga förutsättningarna för att utföra de tidigare arbetsuppgifterna kan också ha förändrats. Även om ledamotskapet i riksdagen inte är att betrakta som ett arbete i konventionell mening hindrar inte detta att den som lämnar en vanlig anställning, eller lämnar en verksamhet som egen företagare, för att bli riksdagsledamot i praktiken kan sägas ha bytt yrke. Ju längre en ledamot har sitt uppdrag i riksdagen, desto mer uppenbart blir det att ett sådant byte har skett (jfr Översynskommitténs betänkande 2004/05:URF2 s. 84 f.).

Ledamöterna omfattas inte av arbetstidslagets bestämmelser. På grund av det höga tempot i det politiska skeendet har riksdagsarbetet successivt blivit mer krävande och fordrar sedan länge normalt minst en heltidsinsats av ledamoten. En riksdagsledamot har därför en arbetstid som normalt är längre än vad som i allmänhet förekommer på arbetsmarknaden. Arbetet utförs ofta även på kvällar och helger, och många ledamöter lever stora delar av veckan borta från hemmet. Familjeliv och andra delar av det sociala livet får därför stå tillbaka. Detta innebär påfrestningar som kan ha betydelse när det gäller att få personer att kandidera till riksdagen. Vidare innebär den höga arbetsbördan att uppdraget som riksdagsledamot är mycket svårt eller näst intill omöjligt att i längden förena med att samtidigt upprätthålla en annan yrkesverksamhet ens till någon mindre del.

Sammanfattningsvis skiljer sig riksdagsledamöternas situation och villkor i flera avseenden från vad som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden.

5.2 Inkomstgarantin för f.d. riksdagsledamöter

5.2.1 Gällande bestämmelser om inkomstgaranti

Bestämmelserna om inkomstgaranti och efterlevandeskydd finns i 13 kap. lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter (ersättningslagen). Huvuddragen i bestämmelserna är följande.

Syftet med inkomstgarantin är att skapa en ekonomisk trygghet för en avgående ledamot i den omställningssituation som uppstår när han eller hon lämnar riksdagen. Garantin är inte avsedd som en varaktig försörjning (13 kap. 1 §).

En ledamot som lämnar riksdagen före 65 års ålder efter minst tre års sammanhängande tjänstgöring har rätt till inkomstgaranti, dock inte för tid då ledamoten får ålderspension eller sjukpension enligt ersättningslagen (13 kap. 2 §).

Ledighet som har beviljats av riksdagen eller av talmannen eller sjukfrånvaro begränsar inte rätten till inkomstgaranti (13 kap. 3 §).

Inkomstgarantin betalas ut längst till dess ledamoten fyller 65 år. Om ledamoten åter tar plats i riksdagen upphör garantin så länge uppdraget varar (13 kap. 4 §).

För den som har tjänstgjort en sammanlagd tid som är kortare än sex hela år gäller inkomstgarantin ett år. Om riksdagsledamoten vid avgången har en sammanlagd tid av minst sex år gäller inkomstgarantin

- 1) i längst två år om ledamoten inte har uppnått 40 års ålder
- 2) i längst fem år om ledamoten har uppnått 40 men inte 50 års ålder
- 3) längst till ingången av den månad då ledamoten fyller 65 år om han eller hon har uppnått 50 års ålder (13 kap. 5 §).

För de första fem åren jämställs inkomstgarantin med inkomst av anställning. Därefter är den inte pensionsgrundande. Inkomstgarantin grundar inte rätt till s.k. jobbskatteavdrag vid inkomstbeskattningen (13 kap. 6 §).

Enligt en s.k. dispensregel får tidsbegränsad inkomstgaranti förlängas med högst ett år om det finns särskilda skäl. Garantin kan då bestämmas till ett lägre belopp. Särskilda skäl kan vara att en ledamot efter garantitidens utgång har kommit i försörjningssvårigheter som har samband med frånvaron från arbetsmarknaden. Ett annat skäl kan vara sjukdom. Enligt en tillämpningsföreskrift till bestämmelsen (RFS 2006:6) ska vid bedömningen hänsyn tas till garantitagarens förvärvs- och kapitalinkomster samt förmögenhetsförhållanden (se förs. 1987/88:123, bet. 1987/88:KU42) (13 kap. 7 § med tillämpningsföreskrifter).

En ledamot som har lämnat sitt uppdrag och får partiell sjukersättning eller partiell aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken (2010:1259) får beviljas inkomstgaranti. Sådan ersättning minskar inkomstgarantin med motsvarande belopp (13 kap. 8 och 12 §§).

Inkomstgaranti utgår med ett månadsbelopp som beräknas på ett s.k. garantiunderlag. I garantiunderlaget ingår ledamotsarvodet, tilläggsarvodet och vissa fasta arvoden enligt lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Detta gäller under de första fem garantiåren. Därefter beräknas inkomstgarantin enbart på det ledamotsarvode som betalas ut vid avgångstillfället (13 kap. 9 §).

Underlaget för garantin utgörs i princip av det arvode ledamoten har vid avgångstillfället. Första året får alla 80 procent av den del av garantiunderlaget som inte överstiger 1,67 inkomstbasbelopp och med 40 procent av den del som överstiger 1,67 men inte 2,5 basbelopp. Storleken på garantin är efter det första garantiåret relaterad till ledamotens sammanlagda tid i riksdagen. För ledamöter som har tjänstgjort under en sammanlagd tid av minst sex år är inkomstgarantin 33 procent av garantiunderlaget. Som mest uppgår garantin till 66 procent av garantiunderlaget, och det efter tolv års tjänstgöring (13 kap. 10 §).

Inkomstgarantin är värdesäkrad genom att den fastställda inkomstgarantin anknyts till det prisbasbelopp som gäller för avgångsåret och omräknas vid förändring av detta (13 kap. 11 §).

Inkomstgarantin minskas med inkomster från vissa andra inkomstkällor (s.k. samordning), nämligen pensionsgrundande inkomster, inkomster av anställning eller uppdrag utomlands som inte beskattas i Sverige, delpension enligt kollektivavtal, pension eller livränta och andra kontanta förmåner på grund av annan anställning eller uppdrag. Härvid finns också vissa särskilda ytterligare samordningsregler som bl.a. gäller f.d. riksdagsledamöter som också har varit kommunalt förtroendevalda. Vid samordningen görs en

minskning av den sammanlagda tillkommande inkomsten med motsvarande procentandel som gäller garantiunderlaget för varje särskilt fall. Dock finns ett fribelopp motsvarande ett prisbasbelopp per år eller en tolftedel därav per kalendermånad (13 kap. 13 § med tillämpningsföreskrifter och 14 § med tillämpningsföreskrifter; om samordningen finns ytterligare regler i 13 kap. 15 §).

Inkomstgarantin får om det är skäligt jämkas. Jämkning innebär att det beslutas att rätt till inkomstgaranti inte föreligger eller att utbetalningen ska minskas eller helt upphöra. Detta gäller i fyra olika fall, nämligen om en garantitagare:

1) förvärvsarbetar i väsentlig omfattning åt någon annan och inte tar ut skälig ersättning för detta arbete

2) redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för

- avsättning till periodiseringsfond
- avsättning till upphovsmannakonto
- avsättning till expansionsfond
- eget pensionssparande
- underskott av annan verksamhetsgren

3) redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster, eller

4) har dömts för brott som medfört att garantitagaren skilts från uppdraget som riksdagsledamot eller dömts för brott av sådan allvarlig art att det framstår som sannolikt att garantitagaren skulle ha skilts från uppdraget som riksdagsledamot om han eller hon hade varit kvar i riksdagen (13 kap. 16 §).

Vidare finns bestämmelser om efterlevandeskydd som betalas till arvsberättigade barn som inte fyllt 20 år efter den som vid sin död var berättigad till mer än en ettårig inkomstgaranti. En efterlevande make eller därmed jämställd till f.d. ledamot kan efter särskild prövning erhålla ett efterlevandeskydd. Riksdagsförvaltningen gör då en skälighetsprövning av den efterlevande makens försörjningssituation. Efterlevandeskydd motsvarar ett prisbasbelopp per år (13 kap. 17–21 §§).

5.2.2 Förfarandet i ärenden om inkomstgaranti

När en riksdagsledamot lämnar sitt uppdrag fattar Riksdagsförvaltningen beslut om inkomstgaranti (13 kap. 2 §). Beslutet innebär att ledamoten har rätt till inkomstgaranti under en viss tid. Skälen till att han eller hon lämnar riksdagen saknar betydelse. Såväl den som lämnar riksdagen i samband med val som den som frivilligt lämnar uppdraget under valperioden har rätt till inkomstgaranti.

För att inkomstgarantin ska betalas ut krävs det en ansökan från garantitagaren. Ansökan görs hos Statens tjänstepensionsverk (SPV) som sköter administrationen av inkomstgarantin (13 kap. 22 §). De belopp som följer av de procentsatser som beskrivits ovan i avsnitt 5.2.1 utgår inte oavkortade. Från dessa belopp ska vissa andra inkomster räknas av (13 kap. 13 §). Denna avräkning kallas för samordning.

I samband med att garantitagaren ansöker om utbetalning ska han eller hon lämna uppgifter om vilka andra inkomster han eller hon förväntas få under det år som garantin avser. Detta görs på en blankett som har tagits fram för det ändamålet. Garantitagaren ska lämna uppgifterna på heder och samvete (13 kap. 23 §). Det innebär att oriktiga uppgifter kan komma att bestraffas som osann försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken). Oriktiga uppgifter som har föranlett eller riskerat att föranleda en felaktig utbetalning kan också medföra straffansvar för bedrägeri respektive försök till bedrägeri enligt 9 kap. 1 § brottsbalken. De särskilda straffbestämmelserna i bidragsbrottslagen är inte tillämpliga eftersom den lagen endast gäller utbetalningar som administreras av vissa i den lagen närmare angivna myndigheter. Till dem hör inte Riksdagsförvaltningen eller SPV.

Garantitagaren är också skyldig att till SPV självmant lämna uppgifter om ändrade förhållanden som kan antas påverka rätten till inkomstgaranti. Även den som har betalat ut lön eller annan ersättning samt Skatteverket har uppgiftsskyldighet gentemot SPV (13 kap. 24 § respektive 25 §).

När en ansökan har lämnats till SPV görs en beräkning av hur stort belopp som ska betalas ut. I februari året efter garantiåret ska en årsuppgift lämnas till SPV för avstämning av garantin. Resultatet kan bli att ytterligare belopp ska betalas ut eller att garantitagaren blir skyldig att betala tillbaka uppuren inkomstgaranti (13 kap. 25 och 26 §§).

Riksdagens arvodesnämnd beslutar om jämkning. Arvodesnämndens arbete utgår från den administrativa hanteringen av inkomstgarantier hos SPV. Nämnden hämtar då in årsuppgifterna från SPV och gör utifrån dessa ett urval av vilka inkomstgarantitagare som ska granskas närmare. I de fall nämnden beslutar om jämkning tillställs beslutet SPV som kräver garantitagarna på jämningsbeloppet.

5.2.3 Riksdagens arvodesnämnds tillsyn

2006 infördes bestämmelser om jämkning av inkomstgaranti (framst. 2005/06:RS4, bet. 2005/06:KU33, rskr. 2008/09:287). Uppgiften att pröva frågor om jämkning lades på Riksdagens arvodesnämnd. I lagmotiven uttalades att nämnden skulle ”granska de årliga redogörelser som garantitagare lämnar till SPV. Det åligger nämnden att självmant initiera de ärenden som det finns anledning att granska närmare. Utöver de årliga rapporter som garantitagaren lämnar ska nämnden också ta initiativ till att granska ett inkomstgarantiärende om det finns anledning till det, t.ex. om en garantitagare dömts för allvarigare brott. Det ankommer på nämnden att utreda ärendet och komplettera med information från exempelvis garantitagaren om det behövs” (framst. 2005/06:RS4 s. 70).

Arvodesnämndens arbete utgår från den administrativa hanteringen av inkomstgarantierna hos SPV. Kopior av samtliga årsuppgifter hämtas in från SPV i slutet av februari varje år. Med utgångspunkt i dessa dokument görs ett urval av vilka garantitagare som ska granskas närmare. Urvalet görs dels med utgångspunkt i de uppgifter som garantitagarna har lämnat, dels slumpmässigt. Härefter görs kontroller i offentliga register av dem som omfattas av urvalet. I många fall visar dessa kontroller att det saknas skäl att gå vidare med

den aktuella garantitagaren. I de fall det finns anledning att anta att jämkning kan komma i fråga föredras frågan för ordföranden i nämnden för beslut om att eventuellt inleda ett tillsynsärende. På samma sätt hanteras fall där det inte utan ytterligare utredning går att avgöra om det finns skäl för jämkning.

Nämnden har delegerat dels till ordföranden, dels till en annan ledamot att fatta beslut om att inleda ett tillsynsärende. Om ett ärende inleds underrättas garantitagaren om beslutet. Skriftlig information om tillsynsverksamheten lämnas också då. Därefter tar nämndens sekreterare kontakt med garantitagaren för att bereda ärendet vidare. Handläggningen är i huvudsak skriftlig. När ärendet är klart för avgörande föredras ärendet för nämnden som fattar beslut.

Av nämndens verksamhetsberättelse för 2012 framgår att nämnden under 2012 fattade beslut om att inleda totalt 37 tillsynsärenden i fråga om enskilda garantitagare. I två fall beslutade nämnden om jämkning. I det ena fallet har beslutet överklagats och ännu inte avgjorts i domstol. De övriga ärendena skrevs av sedan ytterligare utredning visat att det inte fanns grund för jämkning.

Riksdagsförvaltningen underrättas om besluten. Jämningsbesluten expedieras även till SPV som kräver garantitagaren på beloppet. Nämndens beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Stockholm.

5.3 Riksdagsstyrelsens utgångspunkter och förslagens allmänna inriktning

5.3.1 Utgångspunkter för ett nytt omställningsstöd

Riksdagsstyrelsens bedömning:

Det finns även för framtiden ett behov av en ordning med ett stöd inför övergång till yrkeslivet för avgångna riksdagsledamöter. Ett nytt system ska dock inte bygga på en inkomstgaranti. I stället ska det vara ett omställningsstöd som består av dels ett stöd för övergång till yrkesverksamhet, dels ett därtill anknutet ekonomiskt stöd.

Stödet ska innehålla regler om avräkning av andra inkomster och om möjligheter att besluta om begränsning (jämkning) av det ekonomiska stödet.

Kommitténs överväganden och förslag

Uppdraget som riksdagsledamot är det främsta förtroendeuppdraget i landet. Det är mycket viktigt att lämpade personer kan ställa sig till förfogande för ett sådant uppdrag. För att underlätta detta fordras att det för den som åtar sig uppdraget finns praktiska insatser och en ekonomisk trygghet till stöd för övergång till förvärvslivet när uppdraget upphör.

Uppdraget som riksdagsledamot är speciellt. Det råder inte ett anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. Arbetsrättsligt kan det inte heller jämföras med ett uppdragsförhållande. Riksdagsledamotens förhållanden regleras i stället i särskilda lagar, bl.a. ersättningslagen. Riksdagsledamotskapet blir alltså ett slags uppdragsavtal av egen art.

I uppdragets karaktär ligger alltså att riksdagsledamoten varken formellt eller reellt omfattas av de regler som gäller på den svenska arbetsmarknaden i övrigt. Ledamoten måste, om han eller hon vill ha kvar sitt uppdrag, ställa upp till omval. Det kan i princip förekomma att uppdragsperioden blir kortare om riksdagen skulle upplösas eller nyval utlysas. Ledamoten har ofta lämnat en anställning, med den anställningstrygghet som råder, för sitt uppdrag. Även den riksdagsledamot som har kvar den formella möjligheten att återvända till sitt gamla arbete när han eller hon lämnar riksdagen, t.ex. på grund av att han eller hon har varit tjänstledig, kan i praktiken ha mycket svårt att återuppta det arbetet. Arbetsinnehållet kan ha förändrats på ett sådant sätt att det inte ter sig realistiskt för den avgångna ledamoten att återvända. De rent personliga förutsättningarna för att utföra de tidigare arbetsuppgifterna kan också ha förändrats. Även om ledamotskapet i riksdagen inte är att betrakta som ett arbete i konventionell mening hindrar inte detta att den som lämnar en vanlig anställning, eller lämnar en verksamhet som egen företagare, för att bli riksdagsledamot i praktiken kan sägas ha bytt yrke. Ju längre en ledamot har sitt uppdrag i riksdagen, desto mer uppenbart blir det att ett sådant byte har skett.

Kommittén anser mot den bakgrunden att starka skäl talar för att en riksdagsledamot inte kan lämnas utan ekonomisk trygghet när han eller hon lämnar riksdagsuppdraget.

Samtidigt är det viktigt att upprätthålla den allmänt gällande principen om försörjning genom eget arbete. Kommittén pekar i detta sammanhang på 13 kap. 1 § ersättningslagen enligt vilken inkomstgarantin inte är avsedd som en varaktig försörjning. Av systemets faktiska tillämpning framgår dock enligt kommittén att inkomstgarantin i praktiken kan bli varaktig såtillvida att den som har varit riksdagsledamot i sex år och har fyllt 50 år vid avgången kan ha inkomstgaranti fram till tidpunkten för sin pensionering. Kommittén anser att det nuvarande regelsystemet varken ger konkreta incitament för den enskilde att söka försörjning genom arbete eller möjlighet för något av riksdagens organ att ytterst genom indragning av förmånen ingripa mot den som inte har gjort tillräckliga ansträngningar för att försörja sig genom eget arbete.

För att nå det avsedda syftet måste enligt kommittén principen om att förmånen inte är avsedd att ge en varaktig försörjning ges ett konkret och tillräckligt stöd i regleringen för att kunna ge avsett resultat. Kommittén anser därför att ett nytt system inte kan bygga på en garanti om ekonomiska förmåner utan motprestationer.

Kommittén föreslår ett nytt system som innehåller ett tidsbegränsat omställningsstöd för den enskildes övergång till yrkeslivet. I stödet bör ingå sådana åtgärder som de som förekommer på arbetsmarknaden i form av program för omställning. I systemet ska även ingå ett ekonomiskt stöd som främst ska vara inriktat på att under en övergångstid stödja en f.d. riksdagsledamots övergång till yrkeslivet och vara förenat med krav på egna åtgärder för övergång till arbetslivet.

Skälen för riksdagsstyrelsens bedömning

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att det är av yttersta vikt att lämpade personer kan ställa sig till förfogande för uppdraget som riksdagsledamot. Som redovisas i avsnitt 5.1 skiljer sig riksdagsledamotens villkor i flera avseenden från vad som gäller på arbetsmarknaden i övrigt. Riksdagsstyrelsen anser därför att ledamotsuppdragets särdrag motiverar att det för riksdagsledamöter gäller regler som något skiljer sig från vad som generellt gäller på arbetsmarknaden i övrigt. Vidare är det enligt riksdagsstyrelsen av stor vikt att de ekonomiska villkoren för uppdraget är utformade så att de ger alla oavsett bakgrund och levnadsförhållanden förutsättningar för att fullgöra ett riksdagsuppdrag. Uppdraget som riksdagsledamot ska vara förenat med ett stort förtroende bland medborgarna. Väljarna ska kunna förvänta sig att en riksdagsledamot utövar sitt uppdrag med integritet och utan att tidigare eller framtida bindningar utanför det politiska uppdraget utövar obehörig påverkan på ledamoten.

5.3.2 Förslagets allmänna inriktning

Riksdagsstyrelsens bedömning:

Stödet för övergång till yrkeslivet som erbjuds f.d. riksdagsledamöter bör, i likhet med det stöd som erbjuds på den övriga arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Till stödet för övergång till yrkesverksamhet knyts två ekonomiska stödformer, dels ett generellt och kortvarigt ekonomiskt omställningsstöd liknande avgångsersättning på arbetsmarknaden, dels ett förlängt ekonomiskt omställningsstöd som ska kunna lämnas till äldre personer som har varit riksdagsledamöter i minst åtta år. Den sistnämnda ersättningen är väsentligt lägre än det generella ekonomiska omställningsstödet och ska efter ansökan kunna lämnas för ett år i taget om det vid prövningen bedöms finnas särskilda skäl för det.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén anser att en riksdagsledamot som lämnar sitt uppdrag i riksdagen och inte har fyllt 65 år genom Riksdagsförvaltningens försorg ska erbjudas ett stöd för att övergå till yrkeslivet. Stödinsatserna ska kunna bestå av rådgivning och kompletterande utbildning. Insatserna ska till sin allmänna omfattning och inriktning likna de som förekommer på arbetsmarknaden och som sköts av olika stödordnare men också vara anpassade till de särskilda förhållanden som gäller dessa uppdragstagare.

Kommitténs förslag innebär att det ekonomiska omställningsstöd som anknyts till de nämnda åtgärderna för övergång till arbetslivet ska bestå av två delar. Den ena, ekonomiskt omställningsstöd, gäller för en kortare tid och är mer generellt. Den andra, förlängt ekonomiskt omställningsstöd, förutsätter ansökan, särskilda skäl och en årlig prövning.

Remissinstanserna

Arbetsförmedlingen har inte något att invända mot förslagen men anser att eftersom kommittén utgått från uppfattade särdrag för riksdagsledamöter har vissa frågor inte blivit belysta i tillräcklig omfattning. Det görs t.ex. få jämförelser med de allmänna kraven på arbetsmarknaden. I betänkandet åberopas t.ex. osäkerhet kring uppdragets längd till stöd för att generösare regler ska gälla för riksdagsledamöter än för andra. Enligt *Arbetsförmedlingen* är ett krav på snabb omställning och ekonomisk osäkerhet något som stora grupper av arbetstagare upplever. Det framgår inte heller varför f.d. riksdagsledamöters behov av stöd i sitt jobbsökande inte kan tillgodoses av *Arbetsförmedlingen*.

Göteborgs universitet anser att flera frågor inte har belysts i tillräcklig omfattning. Universitetet saknar t.ex. en utförligare analys av vilka konsekvenser förslagen kan få för rekryteringen till riksdagen. Ökade risker med att åta sig ett uppdrag kan få effekter på rekryteringen av ledamöter som i sin tur är negativa för legitimiteten i den representativa demokratin. Universitetet pekar t.ex. på risken att andelen s.k. proffspolitiker ökar i riksdagen. Med proffspolitiker avses en person som vid invalet till riksdagen var heltidsanställd av sitt parti eller av det offentliga för att verka inom politiken samt personer som är anställda av lobbyorganisationer. En annan tänkbar konsekvens av en ökad risk att åta sig ett uppdrag är att riksdagsledamöterna blir tillgängliga för särintressen eftersom en ledamot måste ta i beaktande vad hon eller han ska göra om hon eller han förlorar sin riksdagsplats. Universitetet anser också att det är en brist att det saknas en kartläggning av om det i dag förekommer ett överutnyttjande av systemet och att det därmed är svårt att bedöma behovet av ändrade regler.

Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) anser det lämpligt och rimligt att riksdagsledamöternas villkor när det gäller pensioner och omställningsstöd ansluter till dem som förekommer på arbetsmarknaden. Både avtalspensionssystemen och omställningsavtalen rymmer konstruktioner som riksdagen med fördel kan anknyta till.

Statsrådsarvodesnämnden anser att det är positivt att det genom förslaget till ett nytt omställningsstöd klargörs att syftet med den nya ersättningsformen är att skapa ekonomisk trygghet för en avgående riksdagsledamot under en omställningsperiod då han eller hon ska övergå till arbetslivet.

Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning i fråga om den allmänna inriktningen på det nya systemet. *Arbetsförmedlingen* har anfört att betänkandet är bristfälligt genom att få jämförelser görs med de allmänna kraven på arbetsmarknaden. *Göteborgs universitet* har bl.a. invänt att det saknas en utförligare analys av vilka konsekvenser förslagen kan få för rekryteringen till riksdagen.

Riksdagsstyrelsen anser att de särskilda uppdragsförhållanden som gäller för riksdagsledamöter gör det svårt att göra jämförelser med de allmänna kraven på arbetsmarknaden. Det är därför motiverat att de ekonomiska villkoren

i samband med att ledamotsuppdraget upphör är utformade på ett sådant sätt att det framstår som rimligt och möjligt för människor från olika delar av samhället och med olika förutsättningar att åta sig förtroendeuppdraget. Detta gäller särskilt som uppdraget kan innebära att man lämnar en anställning med anställningstrygghet. När det gäller de synpunkter som Göteborgs universitet har framfört finner riksdagsstyrelsen inte något behov av ytterligare analyser eller utredningar utöver det som kommittén presenterat i sitt betänkande.

5.4 Övergång till yrkesverksamhet

5.4.1 Behovet av stödåtgärder

Riksdagsstyrelsens förslag:

Den som lämnar ledamotsuppdraget och som inte har fyllt 65 år ska erbjudas ett stöd för att övergå till yrkeslivet. Stödet bör, i likhet med det stöd som erbjuds på den övriga arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning.

Riksdagsförvaltningen bör ansvara för att den tidigare ledamoten får ett sådant stöd.

Kommitténs överväganden och förslag

Att övergå till arbetslivet innebär för nästan alla som har lämnat uppdraget som riksdagsledamot att etablera sig i en ny verksamhet, ibland i ett helt nytt yrke. Som redovisats i betänkandet, kapitel 2, är det mindre än hälften av de avgångna ledamöterna som har en anställning att återvända till, och av dem är det en stor andel som inte ser det som ett realistiskt alternativ. Skälen för detta kan t.ex. vara att kompetenskraven och arbetsinnehållet har förändrats så kraftigt under den tid man varit tjänstledig att man inte längre anser sig vara kvalificerad för uppgifterna. I andra fall har organisatoriska förändringar på arbetsplatsen, ibland till följd av helt ändrad verksamhetsinriktning, lett till att det inte finns någon tjänst eller några arbetsuppgifter att återvända till.

Kommittén konstaterar att svårigheterna att återgå till tidigare yrkesverksamhet ökar ju längre tid som ledamotskapet varat, men att redan en valperiod, fyra år, är en i sammanhanget lång tid. Det kan ha förflutit lång tid sedan ledamoten utövade sitt tidigare yrke. En återgång till ett yrke man har utbildats för och/eller varit verksam inom kräver därför, om den alls är möjlig, som regel att kompetensen uppdateras genom fortbildning, arbetsplatsintroduktion eller på annat sätt. Stödinsatser skulle kunna underlätta för den enskilde att finna vägar för en sådan kompetensutveckling.

Samtidigt som värdet av utbildning och tidigare yrkesverksamhet har avtagit under åren i riksdagen har ledamöterna tillägnat sig nya kunskaper och färdigheter som kan vara attraktiva för många arbetsgivare. Det gäller t.ex. kännedom om svenskt samhällsliv i allmänhet, men också djupgående kunskaper om såväl lagstiftning som verksamhet inom olika samhällssektorer. Kommittén bedömer att det kan vara svårt för arbetssökande f.d. detta ledamöter att klargöra för en tilltänkt arbetsgivare vilken kompetens de faktiskt

har skaffat sig genom verksamheten i riksdagen. Även i detta avseende skulle ett organiserat stöd för övergång till arbetslivet kunna vara till hjälp.

Kommittén gör mot den bakgrunden bedömningen att det finns ett klart behov av att de som lämnar riksdagen ges ett stöd för att så snabbt som möjligt kunna övergå till förvärvsarbete. Stödet bör, i likhet med det stöd som erbjuds på den övriga arbetsmarknaden, kunna bestå av rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning. För den som har uppnått pensionsålder finns det dock inget behov av ett sådant stöd. Alla som lämnar riksdagen och som vid avgången inte har fyllt 65 år bör alltså erbjudas ett stöd för övergång till arbetslivet.

Kommittén anser inte att en ledamot ska vara skyldig att anta erbjudandet om stöd. De som av egen kraft själva vill vidta åtgärder för att hitta ett förvärvsarbete efter uppdraget och lyckas med det har uppenbart inget behov av stöd.

Inte heller för den f.d. riksdagsledamot som tar emot ekonomiska avgångsförmåner bör det i och för sig gälla något absolut tvång att motta stödet. Det är dock enligt kommittén inte rimligt att man utan vidare ska kunna avstå från att anta erbjudandet om stöd samtidigt som man under en längre tid lever på ekonomiska avgångsförmåner och inte gör något annat för att finna nytt arbete. För att förhindra överutnyttjande av det slaget bör jämkningsgrunderna ändras.

Det bör vara en uppgift för Riksdagsförvaltningen att administrera stödverksamheten. Uppgiften bör framgå av förvaltningens instruktion. Riksdagsförvaltningen bör dock inte svara för de egentliga stödinsatserna. Den uppgiften bör i stället skötas av de befintliga trygghetsstiftelserna eller av företag som tillhandahåller sådana tjänster och som Riksdagsförvaltningen har ingått avtal med.

Remissinstanserna

Arbetsförmedlingen ifrågasätter varför inte riksdagsledamotens behov av stöd i jobbsökande kan tillgodoses av Arbetsförmedlingen.

Saco anser att det är rimligt att riksdagsledamöternas villkor när det gäller omställningsstöd ansluter till dem som gäller på arbetsmarknaden.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några synpunkter på förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen är av samma uppfattning som kommittén.

5.4.2 Stödets utformning m.m.

Riksdagsstyrelsens förslag:

Innehållet i stödet för övergång till arbetslivet bör regleras i avtal som Riksdagsförvaltningen träffar med anordnarna.

*Kommitténs överväganden och förslag***Stödanordnare**

De ledamöter som kommer från en tidigare anställning, och som har en beviljad tjänstledighet, omfattas i regel av de trygghetsanordningar som olika kollektivavtalsstiftelser ansvarar för. I de fallen behöver Riksdagsförvaltningen inte ingå något avtal för att ledamöterna ska kunna få stöd vid omställningen. Däremot behöver man ta fram rutiner för löpande kontakter och samordning mellan dessa stiftelser och Riksdagsförvaltningen.

För ledamöter som inte omfattas av någon trygghetsanordning baserad på en tidigare anställning behöver Riksdagsförvaltningen ingå avtal med en leverantör av sådana tjänster. Detta gäller dels de som har lämnat en anställning och alltså inte är tjänstlediga, dels personer som inte hade en anställning, t.ex. egenföretagare och ledamöter som studerat strax innan de valdes in i riksdagen.

Något om innehållet i stödet för övergång till arbetslivet

Efter beslut av riksdagsstyrelsen har Riksdagsförvaltningen efter valet 2010 bedrivit en försöksverksamhet för avgångna ledamöter med rådgivningsinsatser för att återgå till yrkesverksamhet. Inom ramen för den erbjuds rådgivning och karriärcoachning. Utbildningsinsatser ingick inte, vilket har kritiserats i samband med den utvärdering som kommittén genomfört.

För att stödet för övergång till arbetslivet ska fungera så effektivt som möjligt bör flera typer av åtgärder som kan vara aktuella kunna användas för att stödja den avgångne ledamöten i att hitta ett arbete. Stödet ska även innefatta vissa möjligheter till utbildningsinsatser av den omfattning som är ett vanligt inslag i trygghetsstiftelsernas program för aktiva åtgärder. Rena utbildningsinsatser i syfte att ge ny formell kompetens förutsätts inte ingå. Det är inte lämpligt att genom lagstiftning låsa fast innehållet i stödet. Det bör i stället utformas av Riksdagsförvaltningen i samråd med de organ som ska tillhandahålla stödet i praktiken.

Det får förutsättas att de anordnare som anlitas har de verktyg som behövs för ett effektivt och meningsfullt stöd. Det stöd som tillhandahålls via Riksdagsförvaltningens erbjudande bör följa de principer för vuxnas lärande och kompetensutveckling inom arbetslivet som tillämpas inom de programverksamheter som anordnas av trygghetsstiftelserna m.fl.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.4.3 Uppföljning och rapportering**Riksdagsstyrelsens förslag:**

I de avtal som Riksdagsförvaltningen träffar med anordnarna bör anges vilka uppgifter som anordnarna ska lämna till förvaltningen. I de fall då stödet kan lämnas utan att Riksdagsförvaltningen har ingått avtal om en sådan tjänst får dessa frågor lösas genom kontakter med anordnaren.

Alla tidigare ledamöter som tar emot det erbjudna stödet ska på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de har vidtagit för att övergå till förvärvsverksamhet.

Kommitténs överväganden och förslag

Riksdagsförvaltningen bör enligt kommittén ges möjlighet att följa upp vad stödet har lett till. Det är också nödvändigt att förvaltningen får kännedom om hur stödet används för att kunna vidta åtgärder för eventuella förändringar när det gäller dess inriktning. Dessutom behövs sådana uppgifter för resultatredovisningen, jämför 37 § lagen (2006:999) med administrativa bestämmelser m.m. för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen. Stöd-anordnare bör därför regelbundet rapportera till Riksdagsförvaltningen om vilka insatser som har gjorts och vad de resulterat i. Kommittén anser att det närmare innehållet i denna rapportering bör regleras i de avtal som förvaltningen träffar med anordnare. När det gäller de andra anordnarna får detta informationsbehov lösas genom samråd.

Av delvis samma skäl som nyss angetts bör Riksdagsförvaltningen också kunna få de angivna uppgifterna direkt av dem som accepterar erbjudandet om stöd. Även uppgifter om huruvida den tidigare ledamoten har vidtagit åtgärder som ligger utanför det organiserade stödet för övergång till arbetslivet, t.ex. påbörjat en mer omfattande utbildning, bör kunna hämtas in. Den tidigare ledamoten bör således vara skyldig att på begäran lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till yrkesverksamhet. En bestämmelse med den innebörden bör införas i ersättningslagen. I fråga om uppgiftsskyldighetens närmare utformning gör kommittén följande överväganden.

Det framstår enligt kommittén som lämpligt att Riksdagsförvaltningen preciserar vilka uppgifter man vill ha från den som tar emot stödet redan i samband med att erbjudandet om stödinsatser accepteras. På så sätt får den tidigare ledamoten redan från början ett klart besked om vad som förväntas av honom eller henne. Då kan det också anges när uppgifterna ska lämnas. Den sistnämnda frågan bör alltså inte regleras i lag. En lämplig utgångspunkt är att uppgifterna lämnas när sex månader har gått från det att det sista ledamotsarvodet utbetalats. Det kan dock tänkas att erfarenheterna kommer att visa att en sådan tidsfrist inte är lämplig. I ett sådant läge bör det inte krävas någon lagändring för att en ändamålsenlig ordning ska kunna åstadkommas.

Skyldigheten att lämna uppgifter av nu angivet slag bör enligt kommittén gälla oavsett om den tidigare ledamoten har valt att begära utbetalning av det ekonomiska omställningsstödet eller inte. I praktiken är det inte heller realistiskt att räkna med att det redan när erbjudandet om stödsatser lämnas ska finnas några säkra uppgifter om vilka som får ekonomiskt stöd och vilka som inte får det. Därmed finns det heller inte något underlag för att begränsa uppgiftsskyldigheten till de tidigare ledamöter som tar emot ekonomiskt omställningsstöd.

Om de uppgifter som lämnas visar att den enskilde inte har vidtagit några åtgärder alls eller mycket begränsade åtgärder för att komma tillbaka till arbetslivet bör ett nytt erbjudande om stöd lämnas. Då bör även en tidsfrist sättas ut när den berörde ska ange vilka åtgärder han eller hon har vidtagit. Därefter bör några ytterligare erbjudanden inte lämnas. Riksdagsförvaltningen bör inte vara skyldig att vidta andra åtgärder för att stödja den tidigare ledamoten i omställningen.

Den som tar emot inkomstgaranti är redan i dag skyldig att lämna uppgifter till Riksdagens arvodesnämnd i jämkningsärenden (13 kap. 24 b § ersättningslagen). Den nuvarande ordningen bör gälla också i det nya systemet.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning att Riksdagsförvaltningen har ett behov av information om vilka stödåtgärder som har tagits emot och hur dessa fungerat. Vidare bör information lämnas både av den som anordnar stödverksamheten och den som tar emot den. Riksdagsstyrelsen anser i likhet med kommittén att en uppgiftsskyldighet för de f.d. riksdagsledamöterna ska regleras i lag. När det gäller anordnarna förefaller den lösning som kommittén föreslår, dvs. reglering i avtal eller annars genom samråd, som mest ändamålsenlig. Som ett led i arbetet att följa upp och utvärdera insatserna för en övergång till yrkesverksamhet bör det för varje individ tas fram en slutrapport med en redovisning av vad insatserna resulterat i. Detta ansvar bör ligga på Riksdagsförvaltningen.

5.4.4 Sekretess

Riksdagsstyrelsens förslag:

I ett ärende om omställningsstöd för den som har varit riksdagsledamot bör sekretess gälla för uppgifter om enskilda personliga och ekonomiska förhållanden om det kan antas att den som uppgiften rör skulle lida skada eller men om uppgiften röjs.

Kommitténs överväganden och förslag

I 28 kap. 8 § första stycket 1 offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns en bestämmelse som bl.a. gäller uppgifter som förekommer i ärenden om inkomstgaranti för den som har varit riksdagsledamot eller

ledamot av Europaparlamentet. Bestämmelsen innebär att sekretess gäller för uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Av andra stycket i paragrafen följer att sekretessen inte gäller för ett beslut i ärende.

Den nu beskrivna paragrafen innebär alltså att sekretess gäller i ett ärende om inkomstgaranti. Det föreslås en ny reglering i form av ett omställningsstöd. Den som har tagit emot stödet föreslås också vara skyldig att lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att kunna övergå till arbete. På sådana uppgifter kan den ovan beskrivna sekretessbestämmelsen inte tillämpas eftersom den finns i ett ärende om omställningsstöd, inte inkomstgaranti.

I fråga om behovet av en ny sekretessbestämmelse som kan skydda sådana uppgifter konstaterar kommittén att de uppgifter som ska lämnas till Riksdagsförvaltningen kan avse den tidigare ledamotens kontakter med olika medarbetare hos de organ som svarar för det faktiska stödet vid omställningen. Uppgifterna kommer också att avse vilka stödformer som ledamoten har begagnat sig av, vilka kurser han eller hon har genomgått osv. Vidare kan uppgifterna avse vilka arbeten som har sökts och vilka kontakter som har tagits med olika tänkbara arbetsgivare. Här kan det också förekomma uppgifter som syftar till att förklara varför en viss åtgärd har vidtagits eller inte vidtagits. I det sammanhanget kan uppgifter som rör den privata sfären förekomma. Exempelvis kan det röra sig om uppgifter om den enskildes hälsa, familjeförhållanden m.m. En del av dessa uppgifter framstår som tämligen harmlösa och knappast särskilt skyddsvärda. Vissa uppgifter kan dock vara mer integritetskänsliga, särskilt om de avser förhållanden som rör någons arbetsförmåga i fysiskt hänseende. Det finns därmed ett visst behov av en sekretessbestämmelse för att skydda dem.

Det finns enligt kommittén flera skäl som talar för att det införs en sekretessbestämmelse för de aktuella uppgifterna. Motsvarande uppgifter hos trygghetsstiftelserna omfattas inte av offentlighetsprincipen och är således inte offentliga för de arbetstagare som deltar i deras traditionella verksamhet. Härtill kommer att de tidigare ledamöterna är skyldiga att lämna uppgifterna enligt bestämmelse i lag och att uppgiftslämnandet delvis sker i kontrollsyfte.

Å andra sidan måste det beaktas att de aktuella uppgifterna rör personer som har valts till ett offentligt förtroendeuppdrag och att intresset av insyn i hur allmänna medel används – också efter det att de har lämnat uppdraget – är särskilt starkt.

Sammantaget gör kommittén den bedömningen att uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som lämnas till Riksdagsförvaltningen bör skyddas av en sekretessbestämmelse med ett s.k. rakt skaderekvisit. Sekretess bör alltså gälla om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Sekretessbestämmelsen bör avgränsas till att gälla uppgifter i ett ärende om omställningsstöd. För uppgifter som tas in i ett beslut bör sekretess inte gälla.

I övrigt bör den nu gällande sekretessbestämmelsen anpassas efter förslaget om en ny stödform. Eftersom ärenden om inkomstgaranti under en betydande tid framöver kommer att finnas hos SPV och Riksdagens arvodesnämnd bör ändringen innebära att den nya stödformen ekonomiskt

omställningsstöd läggs till i uppräknningen av de ärendetyper i vilka sekretess gäller.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen bedömer liksom kommittén att det finns ett behov av att vissa uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i ärenden om omställningsstöd omfattas av sekretess. Många av de uppgifter som förekommer är sannolikt harmlösa. Som kommittén pekar på kan det dock i ärendena även finnas uppgifter som rör privatlivet och som kan vara känsliga. För det fall uppgifterna rör den enskildes hälsa, t.ex. uppgift om sjukdom, bör bestämmelsen i 21 kap. 1 § OSL ge visst skydd. Enligt bestämmelsen gäller sekretess för bl.a. uppgifter som rör en enskilds hälsa om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Det kan dock finnas uppgifter, t.ex. om en enskilds arbetsförmåga, som inte omfattas av den bestämmelsen. Vidare bör beaktas att förslagen i denna framställning innebär att den f.d. ledamoten i ärenden om omställning ska vara skyldig att lämna vissa uppgifter. Riksdagsstyrelsen anser att avsaknaden av ett sekretesskydd skulle kunna hindra ledamoten från att lämna de uppgifter som kan bidra till ett så bra stöd som möjligt i det enskilda fallet. Sammanfattningsvis anser alltså riksdagsstyrelsen att det kan vara befogat med sekretess i ärenden om omställningsstöd.

Behovet av sekretess ska dock vägas mot de skäl som motiverar offentlighetsprincipen. Ett skäl som talar för insyn är att det handlar om uppgifter som rör personer som tidigare har haft ett förtroendeuppdrag. Frågor om ersättningar och förmåner för sådana personer är av mycket stor betydelse för allmänhetens tilltro till förtroendevalda, vilket i förlängningen också är av betydelse för tilltron till det demokratiska statsskicket. En förtroendevald måste alltså tåla en ingående granskning. Detta gäller även efter det att uppdraget har avslutats, om han eller hon som i de nu aktuella fallen fortfarande tar emot en förmån som har samband med det tidigare förtroendeuppdraget.

I sammanhanget kan framhållas att motsvarande uppgifter hos trygghetsstiftelserna inte omfattas av offentlighetsprincipen.

Vid en samlad bedömning av de intressen som står mot varandra gör riksdagsstyrelsen dock bedömningen att skyddsaspekten väger så tungt att uppgifterna i ett ärende om omställningsstöd i vissa fall bör kunna skyddas av sekretess.

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning att det för sekretess i ärenden om omställningsstöd, liksom i ärenden om inkomstgaranti, bör gälla ett rakt skaderekvisit.

För uppgifter som tas in i ett beslut bör dock sekretess inte gälla.

5.4.5 Skattefrihet för stödåtgärder

Riksdagsstyrelsens förslag:

Stödåtgärder för övergång till arbetslivet bör vara skattefria för den som tar emot erbjudandet. En sådan bestämmelse bör införas i inkomstskattelagen.

Kommitténs överväganden och förslag

De stödåtgärder för övergång till arbetslivet som föreslås i betänkandet omfattas av den generella regeln i 11 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229) enligt vilken bl.a. förmåner som erhålls på grund av tjänst ska tas upp som intäkt. Från och med 1997 års taxering gäller emellertid enligt 11 kap. 17 § inkomstskattelagen att en förmån i form av utbildning eller annan åtgärd som är av väsentlig betydelse för att den skattskyldige ska kunna fortsätta att förvärvsarbeta inte ska tas upp hos den som riskerar att bli arbetslös på grund av omstrukturering, personalavveckling eller liknande i arbetsgivarens verksamhet (prop. 1995/96:152).

Enligt bestämmelsens ordalydelse ska det vara fråga om omstrukturering, personalavveckling eller liknande i arbetsgivarens verksamhet. Så kan inte sägas vara fallet när det gäller de föreslagna stödåtgärderna. Skälen till att en riksdagsledamot lämnar eller tvingas lämna sitt uppdrag är helt andra. Å andra sidan finns det inget bärande skäl att på grund av denna skillnad beskatta ett omställningsstöd som lämnas i form av faktiska åtgärder till en ledamot som lämnat riksdagen. I klagörande syfte bör en särskild bestämmelse införas i inkomstskattelagen om att stöd till en ledamot som har lämnat riksdagen som syftar till att underlätta övergången till arbetslivet inte ska tas upp till beskattning.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen gör samma bedömning som kommittén.

5.5 Ett nytt system för ekonomiskt stöd

5.5.1 Ekonomiskt omställningsstöd vid avgången

Riksdagsstyrelsens förslag:

Den som lämnar riksdagen och som vid avgången inte har fyllt 65 år föreslås ha rätt till ett ekonomiskt omställningsstöd. Stödet betalas ut i förhållande till ledamotens tid i riksdagen enligt följande:

Tid i riksdagen	Tid med ekonomiskt omställningsstöd
1 års sammanhängande tid	3 månader
2 års sammanlagd tid	6 månader
4 års sammanlagd tid	1 år
8 års sammanlagd tid	2 år

Om den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd återinträder i riksdagen bör utbetalningarna avbrytas. När han eller hon återigen lämnar riksdagen bör den föreslagna ordningen gälla i tillämpliga delar.

Det ekonomiska omställningsstödet bör uppgå till 85 procent av ledamotsarvodet vid avgången och är pensionsgrundande. Stödet värdesäkras inte och ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Kommitténs överväganden och förslag

Förutsättningarna för ekonomiskt omställningsstöd

Kommittén anser att avgångsförmåner – i form av såväl faktiska åtgärder för omställning som ekonomisk trygghet under omställningstiden – ska begränsas till dem som inte har fyllt 65 år. Det betyder att den som fyllt 65 år vid avgången inte bör ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd. Det innebär också att beslut om sådant stöd aldrig ska kunna sträcka sig längre än t.o.m. den månad som föregår 65-årsdagen.

En annan grundläggande förutsättning för det ekonomiska omställningsstödet som lämnas direkt vid avgången från riksdagen bör vara att ledamoten har tjänstgjort en viss minsta tid i riksdagen.

I fråga om vilken minsta tid som ska gälla i det nya systemet konstaterar kommittén för det första att det inte finns något skäl att behålla den nuvarande treårsgränsen eftersom valperioderna numera är fyra år. Kommittén anser vidare att det kan vara svårt att återgå till ett tidigare arbete eller att ta ett annat arbete redan efter en betydligt kortare tid än en valperiod enligt nu gällande regler, dvs. fyra år. Dessutom är det förhållandevis vanligt att den som träder in som ersättare för en riksdagsledamot tjänstgör under en kortare tid än fyra år. Även en ersättare kan enligt kommittén ha behov av ekonomisk trygghet vid omställningen.

Kommittén gör bedömningen att den som har varit borta från ett arbete under en kortare tid än ett år i regel inte har några svårigheter att återgå till arbetsmarknaden. En sammanhängande tjänstgöring i riksdagen som uppgår till ett år eller mer kan dock typiskt sett medföra att svårigheter uppkommer

när det gäller att övergå till förvärvsarbete. En minsta kvalifikationstid om ett år är också lätt att förena med hur regelverket i övrigt bör utformas. Enligt kommittén bör mot denna bakgrund en sammanhängande tid om ett år vara tillräcklig för att grunda rätt till ekonomiskt omställningsstöd.

Hur lång tid ska man kunna få ekonomiskt omställningsstöd?

Kommittén anser att behovet av stöd ska vara utgångspunkten vid bedömningen av hur lång tid det ekonomiska omställningsstödet som ska utgå direkt vid avgången ska betalas ut. En ordning där förmånstiden varierar med varje individ så att rätten till förmånen upphör när den tidigare ledamoten har hittat ett arbete är dock enligt kommittén opraktisk och brister i förutsebarhet. Kommittén anser i stället att tiden i riksdagen ska vara avgörande eftersom detta ger ett enkelt och transparent system. Man bör enligt kommittén kunna utgå från att en längre bortavaro från arbetslivet innebär större svårigheter att övergå till yrkesverksamhet än en kortare bortavaro. För de enskilda ledamöterna bör en sådan ordning också kunna framstå som rättvis. Systemet bör alltså utformas så att det ekonomiska stödet vid avgången står i direkt proportion till tiden i riksdagen.

I fråga om vad som ska vara den maximala tiden med ekonomiskt omställningsstöd jämför kommittén med vad som gäller på andra områden där liknande förmåner förekommer, t.ex. avgångsförmåner till statsråd och statssekreterare m.fl. Kommittén konstaterar att om man bortser från sådana förmåner som särskilt fokuserar på äldre förekommer det i regel inte att förmåner som lämnas direkt vid avgången betalas ut under en längre tid än två år. Enligt kommitténs mening framstår en maximal ersättningstid om två år som rimlig och väl avvägd.

I fråga om hur lång tid som ledamoten ska ha tjänstgjort för att det ekonomiska omställningsstödet ska betalas ut under den angivna maximala tiden anser kommittén att det nya systemet bör innebära att kraven för att få ekonomiskt stöd vid omställningen skärps i förhållande till vad som gäller i dag. Den nuvarande ordningen innebär att rätt till två års inkomstgaranti kräver en sammanlagd tjänstgöringstid om sex år. Det bör därför enligt kommittén krävas att ledamoten har tjänstgjort i sammanlagt minst åtta år för att han eller hon ska ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd i två år. Till skillnad från vad som föreslås beträffande minimitiden bör det i nu aktuellt hänseende alltså räcka med den sammanlagda tiden i riksdagen. Denna skillnad mellan å ena sidan vad som är minimikravet och å andra sidan hur förmånerna ska beräknas i övrigt görs också i det nuvarande systemet.

Med ett proportionerligt synsätt bör en sammanlagd tjänstgöring i minst fyra år, dvs. en valperiod, ge rätt till ersättning under en tid av ett år. I linje med detta bör minst två års sammanlagd tjänstgöring grunda rätt till stöd under sex månader. För den som har tjänstgjort sammanhängande i ett år, dvs. minimitiden för att ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd, bör förmånen gälla i tre månader.

För den som har återinträtt i riksdagen bör givetvis – i likhet med vad som gäller i det nuvarande systemet med inkomstgaranti – utbetalningen av ekonomiskt omställningsstöd avbrytas. När ledamoten återigen lämnar riksdagen bör den nu beskrivna ordningen tillämpas på motsvarande sätt.

Med vilket belopp ska ekonomiskt omställningsstöd betalas?

I fråga om omställningsstödet storlek anser kommittén att den konstruktion för beräkning som gäller i dag, dvs. att beloppet beräknas på en procentsats av ett visst underlag, bör användas också i det nya systemet. Syftet med det ekonomiska omställningsstödet är att vara en trygghet vid omställning. Det saknas därför enligt kommittén skäl att låta underlaget variera mellan de berörda på det sätt som följer av de nu gällande reglerna om underlaget. I stället bör en mer enhetlig lösning väljas. Underlaget bör i det nya systemet endast utgöras av grundarvodet.

Vad gäller frågan om procentsatsen pekar kommittén på att i det nya system som föreslås kan ekonomiskt omställningsstöd som huvudregel betalas i högst två år. Funktionen av omställningsstöd medför inte något behov av att differentiera utbetalningarna under den tid som är aktuell. En enhetlig reglering med endast en procentsats bidrar dessutom till att underlätta administrationen av systemet och gör det mer transparent. Enligt kommitténs mening bör det ekonomiska omställningsstödet därför bestämmas med hjälp av en enda procentsats i förhållande till grundarvodet.

Kommittén konstaterar att den förmån som föreslås kommer att betalas under en kortare tid än vad som gäller i dag. Vidare ska underlaget enligt de nya reglerna endast bestå av grundarvodet, och samordningsreglerna ska – även om fribeloppet behålls – skärpas genom att avräkning nu föreslås ske krona för krona. Enligt kommitténs mening bör den nu aktuella förmånen dock vara lägre än vad som gäller när uppdraget utförs. Vid en samlad bedömning finner kommittén att en rimlig nivå på det ekonomiska omställningsstödet är 85 procent av grundarvodet vid avgången från riksdagen. Med hänsyn till den angivna nivån och den korta tid som stödet betalas ut finns inget behov av värdesäkring.

I likhet med vad som gäller i fråga om inkomstgaranti i det nuvarande systemet bör jobbskatteavdrag inte göras på dessa utbetalningar. Förmånen bör i övrigt jämföras med inkomst av anställning, vilket innebär att den blir pensionsgrundande.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen anser att kommitténs förslag är väl avvägda och föreslår att de genomförs.

5.5.2 Förlängt ekonomiskt omställningsstöd

Riksdagsstyrelsens förslag:

Den som har tagit emot ekonomiskt omställningsstöd från avgången får efter ansökan beviljas ytterligare stöd under ett år i taget om ledamoten under avgångsåret fyllt minst 55 år, mandatet utövats under en sammanlagd tid om minst åtta år och det föreligger särskilda skäl (förlängt ekonomiskt omställningsstöd). Vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger ska avseende fästas vid om och hur den tidigare ledamoten har använt sig av det omställningsstöd som erbjöds vid avgången och de andra åtgärder denne har vidtagit för att övergå till yrkeslivet samt hans eller hennes personliga och ekonomiska förhållanden.

Med hänsyn till den föreslagna anknytningen till det stöd som utbetalas i samband med avgången kommer denna förmån i praktiken att avse personer som har fyllt 57 år.

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd får inte beviljas för längre tid än fram t.o.m. den månad som föregår 65-årsdagen. Stödet uppgår till högst 45 procent av ledamotsarvodet och är liksom ålderspension inte pensionsgrundande. Stödet värdesäkras men ger inte rätt till jobbskatteavdrag.

Kommitténs överväganden och förslag

Grundläggande förutsättningar

För äldre ledamöter som vid avgången har varit borta från arbetsmarknaden under en längre tid bör det enligt kommittén finnas en trygghetsförmån som fyller ett delvis annat syfte än det ekonomiska omställningsstöd som beviljas i samband med avgången. Ett stöd som mer allmänt ger ekonomisk trygghet bidrar enligt kommittén i förlängningen till att säkerställa att ledamöter i alla åldrar kan rekryteras till uppdraget som ledamot av riksdagen. Kommittén anser dock att en 65-årsgräns bör gälla.

Ambitionen bör dock även för äldre ledamöter vara att de vid avgången ska övergå till förvärvsarbete. Det är först när åtgärder som har vidtagits i denna riktning inte lett till önskat resultat som det finns anledning att erbjuda en möjlighet att få ett fortsatt stöd. Av detta följer att en första förutsättning för att komma i åtnjutande av ytterligare ekonomiskt omställningsstöd bör vara att det stöd som beviljats i samband med avgången upphört.

Kommittén anser att det bör vara möjligt att först ta emot ekonomiskt omställningsstöd vid avgången och därefter förvärvsarbete och först därefter beviljas ytterligare stöd om den nya anställningen upphör. Även med beaktande av att sambandet mellan riksdagsuppdraget och behovet av förmånen med tiden suddas ut bedömer kommittén att det är viktigt att det finns incitament att ta även ett kortvarigt och osäkert arbete. Om ett avbrott inte kan accepteras finns det enligt kommittén en risk för att ledamöterna avstår från att ta sådana arbeten.

Enligt kommitténs mening går det inte att på förhand avgöra hur lång tid som bör få gå från det att ersättningen som betalas vid avgången löpt ut till

tidpunkten när ytterligare stöd ska kunna beviljas. Frågan om i vilka fall tiden har varit för lång bör överlämnas till den praktiska rättstillämpningen. Det bör kunna ske inom ramen för prövningen av de särskilda skäl som enligt kommitténs förslag bör gälla. Vid prövningen bör de aspekter som kommittén nyss nämnt beaktas. Det bör således inte uppställas något krav på att förmåns-tiderna så att säga avlöser varandra.

Förlängt stöd bör förutsätta särskilda skäl

En annan förutsättning för att kunna få ett förlängt stöd bör vara att det allmänt sett framstår som rimligt att förmånen betalas ut. Ledamoten ska stå till arbetsmarknadens förfogande och ha vidtagit de åtgärder som rimligen bör kunna krävas av honom eller henne för att finna en ny försörjning. I kravet på rimlighet ligger också att en förutsättning för att förlängt ekonomiskt omställningsstöd ska betalas ut är att det finns ett rimligt behov av förmånen. Detta bör komma till uttryck genom att det som en förutsättning för att stödet ska förlängas krävs att särskilda skäl talar för det.

I syfte att öka förutsebarheten och ge vägledning för rättstillämpningen bör det i lagtexten närmare anges vilka förhållanden som ska beaktas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. Till att börja med bör bedömningen fokusera på vilka åtgärder som den tidigare ledamoten har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. I detta sammanhang är det naturligt att granska på vilket sätt som ledamoten har tagit del av det erbjudande om omställningsstöd som lämnades vid avgången. Allmänna hänsyn bör också kunna tas till arbetsmarknadsläget i stort och den enskildes bostadsort. Vid bedömningen bör således särskilt avseende fästas vid om och hur ledamoten har utnyttjat det erbjudna omställningsstödet. Detta bör komma till uttryck i lagtexten.

Härutöver bör omständigheter som har betydelse för den enskildes behov av stöd beaktas. Den nu aktuella stödformen har delvis en annan funktion än det ekonomiska omställningsstöd som börjar betalas vid avgången. Här handlar det snarare om att säkerställa en rimlig levnadsstandard i ett läge där de faktiska omställningsåtgärderna inte lett till avsett resultat. Det är därför naturligt att prövningen även avser omständigheter som rör den enskildes personliga förhållanden. Det innebär att exempelvis ålder och hälsotillstånd bör kunna inverka på bedömningen. Exempelvis framstår det som naturligt att ställa högre krav på en 57-åring än på en person som är mycket nära ålderspensioneringen. Även familjeförhållanden och bostadsort bör kunna beaktas.

Av särskild betydelse för frågan om det finns ett reellt behov av en förmån är den enskildes ekonomiska ställning. Enligt kommittén ska kapitalinkomster och förmögenhet inte inverka vid den s.k. samordningen. Det hindrar dock inte att sådana faktorer vägs in vid den bedömning som avses här. Eftersom situationen kan variera från fall till fall är det förenat med svårigheter att ange tydliga grunder för vilka faktorer som bör inverka på bedömningen och hur tungt de bör väga. Några allmänna riktlinjer kan dock ges. Mycket höga kapitalinkomster eller en betydande förmögenhet talar typiskt sett emot att det finns ett behov av en trygghetsförmån. Det bör dock inte komma i fråga att låta mer normala kapitalinkomster i någon större utsträckning påverka bedömningen av om det ekonomiska omställningsstödet ska förlängas. Inkomsterna bör vara sådana att de har praktisk betydelse för behovet av förmånen.

Inte heller bör man beakta förmögenhet som består i exempelvis en bostad eller andra tillgångar som inte utan vidare kan avyttras. Här tänker kommittén bl.a. på jord- och skogsbruk. Fastigheter inom sådan verksamhet kan representera betydande värden, men innehav av sådana bör i regel inte inverka på bedömningen. Var den närmare gränsen bör gå för vilka kapitalinkomster och vilken förmögenhet som ska påverka bedömningen bör överlämnas till rättstillämpningen.

Det som sagts nu bör komma till uttryck i lagtexten på så sätt att det föreskrivs att särskilt avseende ska fästas vid den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden.

För att Riksdagens arvodesnämnd ska kunna bedöma om kapitalinkomster ska inverka krävs att uppgifter om det inhämtas från Skatteverket. Verket har redan enligt den gällande ordningen en uppgiftsskyldighet gentemot nämnden, se 13 kap. 24 c § ersättningslagen. Detsamma bör gälla i det nya systemet.

Återkommande prövning

Den nu aktuella förmånen kräver att det görs en prövning av om förutsättningarna är uppfyllda. Den prövningen ska inbegripa dels om de åtgärder som den tidigare ledamoten har vidtagit varit tillräckliga, dels om han eller hon har ett behov av förmånen. En sådan prövning kan inte göras en gång för alla, utan det krävs i stället en löpande kontroll av förutsättningarna för stödet. Prövningen bör ske med viss regelbundenhet. Enligt kommitténs mening är det lämpligt att saken prövas en gång per år. För att det ska finnas ett underlag för den prövningen bör den som vill ha stödet ansöka om det.

Vilket ålderskrav bör gälla?

Den nu aktuella förmånsformen ska fokusera på dem som är äldre vid avgången. Kommittén anser att den ordning som gäller i dag, att varaktig inkomstgaranti betalas ut från 50 års ålder under vissa förutsättningar, inte kan läggas till grund för den nu aktuella förmånen.

Utifrån övriga omställningsförmåner som förekommer på arbetsmarknaden finner kommittén där ingen tydlig vägledning i frågan om vilket ålderskrav som ska gälla. I det statliga trygghetsavtalet finns dock exempel på att en ålder om 55 år har tillmätts betydelse vid avgränsning av rätten till s.k. särskild pensionsersättning. Härutöver kan det nämnas att rätt till studiemedel upphör vid 54 års ålder. Kommittén finner vid en samlad bedömning att den som har fyllt 55 år under avgångsåret bör kunna vara berättigad att ansöka om en förlängning av det ekonomiska omställningsstödet. Med hänsyn till att det stöd som betalas vid avgången ska ha löpt ut kommer det i praktiken att bli aktuellt att pröva frågan om förlängning först för den som har fyllt eller fyller 57 år det år som ansökan om förlängning görs. Detta hänger samman med förslaget nedan om att det ska krävas åtta års tjänstgöring för att kunna få förlängt stöd och att åtta års tjänstgöring ger rätt till stöd i två år från avgången.

För att förmånen ska beviljas krävs att samtliga förutsättningar är uppfyllda. Förslaget innebär alltså en betydande skärpning i förhållande till det

nuvarande regelverket där den som har fyllt 50 år och varit ledamot i sex år har rätt till inkomstgaranti fram till 65 års ålder.

Kvalifikationstiden

Också det förlängda ekonomiska omställningsstödet bör förutsätta en särskild kvalifikationstid som är tillräckligt lång för att det ska framstå som rimligt med en förlängningsmöjlighet. Den tiden bör vara så lång att det typiskt sett kan anses föreligga betydande svårigheter för den som fyllde 55 år under avgångsåret att övergå till förvärvsverksamhet.

Kommittén föreslår att en tjänstgöringstid om minst åtta år bör ge rätt till den maximala tiden med ekonomiskt omställningsstöd från avgången. Enligt kommitténs mening finns det inte något skäl att ställa vare sig högre eller lägre krav i fråga om möjligheten till förlängning. För att förlängt ekonomiskt omställningsstöd ska kunna beviljas bör det alltså krävas att ledamoten har tjänstgjort sammanlagt minst åtta år vid avgången.

Ersättningsnivån

Syftet med den nu aktuella förmånen är enligt kommittén bl.a. att säkerställa en rimlig levnadsstandard. Stödet ska betalas ut efter prövning där den enskildes behov har viss betydelse. Betydande kapitalinkomster, förmögenhet samt pensionsuttag kan tillmätas betydelse. Vidare understryker kommittén att det förlängda omställningsstödet inte utgör någon form av pension, dvs. en intjänad rättighet vars utbetalning skjutits upp. Det finns med andra ord inte något skäl att låta längden på tjänstgöringen i riksdagen påverka nivån på ersättningen.

Kommittén anser mot denna bakgrund att ersättningsnivån på det förlängda ekonomiska omställningsstödet bör kunna variera när det är motiverat av omständigheterna i det enskilda fallet. Normalt sett bör dock nivån vara densamma. Regleringen bör därmed konstrueras så att stödet får uppgå till en viss högsta nivå. Den nivån bör enligt kommitténs mening uppgå till 45 procent av ledamotsarvodet. Denna högsta nivå bör värdesäkras genom anknytning till prisbasbeloppet.

I likhet med vad som gäller i fråga om inkomstgaranti i det nuvarande systemet bör jobbskatteavdrag inte göras på dessa utbetalningar. Förmånen bör jämföras med inkomstgrundad ålderspension, vilket innebär att den inte blir pensionsgrundande.

Dispensmöjlighet

Det nuvarande regelverket innehåller en möjlighet att förlänga inkomstgarantin med högst ett år. Det kräver särskilda skäl. Om dispens beviljas får garantin bestämmas till ett lägre belopp än vad som gällde tidigare.

Enligt kommitténs mening bör en sådan möjlighet finnas också i det nya systemet. I praktiken kommer den möjligheten att få betydelse för dem som inte omfattas av den ovan föreslagna möjligheten till förlängning, dvs. dels de som inte var 55 år vid avgången, dels de som inte då hade tjänstgjort i minst åtta år. I dessa fall – där det således är fråga om förlängning endast på

den grunden att det finns särskilda skäl – bör ytterligare utbetalning inte kunna ske under mer än ett år.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning av hur det förlängda ekonomiska omställningsstödet ska utformas. Riksdagsstyrelsen ställer sig även bakom de utgångspunkter för bedömningen av när särskilda skäl ska anses föreligga som kommittén redovisat. Även i övriga avseenden är riksdagsstyrelsen av samma uppfattning som kommittén.

5.5.3 Reducering av ekonomiska avgångsförmåner

Riksdagsstyrelsens förslag:

Det bör inte göras någon ändring i fråga om vilka slags inkomster som ska reducera det ekonomiska omställningsstödet vid utbetalningen. Årsinkomster under ett prisbasbelopp bör inte heller i fortsättningen medföra reducering av ekonomiskt omställningsstöd.

Minskningen av de ekonomiska avgångsförmånerna föreslås ske krona för krona.

Gällande ordning

I 13 kap. 12–15 §§ ersättningslagen finns bestämmelser om vilka inkomster som reducerar inkomstgarantin. Sådan reducering kallas också för samordning.

Vissa inkomster påverkar garantin fullt ut. Det gäller sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken samt arvode och övergångsersättning enligt vissa bestämmelser som gäller för Europaparlamentet.

Andra inkomster påverkar inkomstgarantin i samma utsträckning som garantin betalas ut i förhållande till garantiunderlaget. För den som exempelvis har rätt till inkomstgaranti med 55 procent av garantiunderlaget minskas garantin med 55 procent av inkomsten. Härvid räknas dock endast inkomster som överstiger ett prisbasbelopp per år. Denna begränsning brukar kallas fribelopp.

Det nu beskrivna systemet gäller inkomster av sådant slag som är pensionsgrundande enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken, inkomster av anställning eller uppdrag som inte beskattas i Sverige, delpension enligt kollektivavtal, pension och livränta samt andra kontanta förmåner på grund av anställning eller uppdrag. Att det ska vara fråga om inkomster av sådant slag som är pensionsgrundande innebär att det saknar betydelse för samordningen om inkomsten i ett enskilt fall är så hög att den inte fullt ut grundar rätt till pension.

För den som inte har rätt till inkomstgaranti under ett helt år ska bara de inkomster som hänför sig till den period som garantin avser räknas av. Vid den beräkningen sker också en fördelning av fribeloppet i förhållande till det

antal månader som garantin betalas. Man får alltså inte räkna sig till godo ett helt prisbasbelopp som fribelopp om man inte har rätt till inkomstgaranti under ett helt år.

Den som uppbär inkomstgaranti kan ha rätt till andra avgångsförmåner från helt andra utbetalare som en följd av att han eller hon haft vissa andra anställningar eller uppdrag. Också sådana avgångsförmåner kan vara utformade så att de ska minskas med andra inkomster. Om det rör sig om uppdrag som statsråd, statlig chefsanställning eller kommunala förtroendemannauppdrag får minskningen av inkomstgaranti som hänför sig till riksdagsuppdraget justeras om det behövs med hänsyn till de sammanlagda effekterna. Sådana beslut fattas av Statens tjänstepensionsverk (SPV) i samråd med berörda pensionsgivare.

Kommitténs överväganden och förslag

Vilka slags inkomster ska reducera det ekonomiska omställningsstödet?

Kommittén anser för det första att de inkomster som reducerar inkomstgarantin även ska reducera det ekonomiska omställningsstödet.

Kommittén överväger därefter om ytterligare någon slags inkomst bör reducera det ekonomiska omställningsstödet, i praktiken inkomst av kapital eller förmögenhet.

Enligt kommittén kan det i vissa fall framstå som stötande att kapitalinkomster eller förmögenhet inte reducerar de ekonomiska avgångsförmånerna. Att betala ut avgångsförmåner till den som uppenbarligen saknar behov av förmånen kan undergräva legitimiteten i regelverket.

Kommittén har inget underlag för att bedöma i vilken utsträckning de som i dag uppbär inkomstgaranti också har kapitalinkomster eller förmögenhet. I den praxis som finns från Riksdagens arvodesnämnd finns enstaka exempel på att en garantitagare har haft ansevärda inkomster som inte omfattats av reglerna om samordning. Det är därför enligt kommittén inte uteslutet att det kan förekomma att den som har lämnat riksdagen har kapitalinkomster och förmögenhet som tyder på att han eller hon inte har något behov av ekonomiska avgångsförmåner.

Kommittén redovisar i vilken utsträckning kapitalinkomster och förmögenhet påverkar jämförbara förmåner såsom bistånd enligt socialtjänstlagen, studiemedel, äldreomsorgsstöd, bostadstillägg och förmåner av omställningskaraktär. Kartläggningen visar enligt kommittén att ekonomiska avgångsförmåner som regel inte påverkas av kapitalinkomster eller förmögenhet. Jämförelsen med andra avgångsförmåner talar därför för att kapitalinkomster och förmögenhet inte regelmässigt ska inverka på avgångsförmånernas storlek. Samtidigt kan en sådan jämförelse enligt kommittén inte tillmätas självständig betydelse. Reglerna för avgångsförmåner för riksdagsledamöter måste utformas utifrån de speciella förutsättningar som gäller. Särskilt viktigt är att regelverkets legitimitet kräver att systemet framstår som rimligt.

Kommittén redovisar flera invändningar mot att låta kapitalinkomster och förmögenhet omfattas av samordningen. Det kan ifrågasättas om det finns behov av sådan samordning mot bakgrund av hur de nya avgångsförmånerna är

utformade och den nya jämningsgrund som föreslås. Risken för överutnyttjande kommer att kunna minimeras. Det ekonomiska omställningsstöd som börjar betalas vid avgången är begränsat i fråga om den tid som det kan betalas. Under det andra året med ekonomiskt omställningsstöd upprätthålls kravet på aktivitet genom en skärpt jämningsregel. Kapitalinkomster och förmögenhet ska beaktas vid prövningen av om stödet ska förlängas. Detta ligger i linje med vad som i allmänhet gäller i fråga om behovsprövade förmåner. I de sistnämnda fallen finns det alltså inget behov alls av att också inom ramen för den samordning som sker i samband med utbetalningen beakta kapitalinkomster och förmögenhet.

Vidare finns det flera komplikationer med en ordning där förmögenhet inverkar på förmånerna. Förmögenhet utgörs inte sällan av ett låst kapital, t.ex. en bostad eller en skogsfastighet. Frågan är om det ska krävas att den som vill ha förmånen först säljer en sådan tillgång. Man kan i detta sammanhang också fråga sig om det verkligen är rimligt att exempelvis en försäljning av en bostad – som under ett år har medfört en hög realisationsvinst – ska inverka på den typ av förmån som nu är i fråga. Detta innebär att det skulle krävas undantagsregler för vissa typer av förmögenheter och kapitalinkomster. Ett sådant regelverk riskerar dock att bli svårt att tillämpa, vilket kan leda till långa handläggningstider.

Till det sagda ska läggas att det sedan förmögenhetsbeskattningen avskaffades kan vara svårt – men inte helt omöjligt – att kontrollera om lämnade uppgifter är riktiga. Kapitalinkomster skulle däremot i viss utsträckning kunna kontrolleras hos Skatteverket.

Sammanfattningsvis gör kommittén bedömningen att behovet av att låta kapitalinkomster eller förmögenhet inverka på det ekonomiska omställningsstödet redan från avgången inte är tillräckligt starkt för att motivera en sådan ordning. Samordningen i det nya systemet bör därför omfatta samma inkomster som i det tidigare regelverket.

Ska ett fribelopp gälla även i det nya systemet?

Kommittén anser att ett skäl som kan anföras för ett fribelopp är att incitamenten att skaffa sig andra inkomster annars kan minska, dvs. att den som inte får behålla något av en inkomstökning blir mindre motiverad att försörja sig genom eget arbete. Ett fribelopp fyller dessutom den funktionen att det förenklar den administrativa hanteringen eftersom man vid beräkningen av utbetalningsbeloppen direkt kan bortse från de inkomster som ligger under den gräns som gäller.

Ett argument som kan anföras för att slopa fribeloppet är att det kan ge intryck av att systemet är alltför generöst. I sammanhanget får dock just denna del en relativt sett liten betydelse. Dessutom måste det beaktas att andra inkomster – enligt kommitténs förslag – ska inverka på det ekonomiska omställningsstödet krona för krona. Samordningen skärps med andra ord genom den regleringen.

Kommittén anser mot denna bakgrund att ett fribelopp om ett prisbasbelopp ska gälla också i det nya systemet.

I vilken utsträckning ska förmånerna påverkas?

Det nuvarande regelverket innebär att andra inkomster bara påverkar inkomstgarantin i begränsad utsträckning. Reduktionen sker med samma procentuella andel som garantin betalas ut med i förhållande till underlaget. Frågan är om samma ordning ska gälla också i det nya systemet.

Det nuvarande systemet är uppbyggt så att garantibeloppet utgör någon av åtta nivåer mellan 80 procent och 33 procent av underlaget. I det nya systemet kommer det ekonomiska omställningsstödet att utgöra 85 procent av arvudet vid avgången. Det förlängda ekonomiska omställningsstödet kommer att kunna variera men kan utgöra högst 45 procent av underlaget.

Ett alternativ till den nu gällande ordningen är att hela inkomsten – oavsett med vilken nivå förmånen betalas ut – får leda till avräkning. Systemet blir då mer återhållsamt och därmed mer legitimt.

Ett skäl för att låta hela den andra inkomsten inverka är att en sådan ordning redan gäller för sjukersättning och aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken och för arvode och övergångsersättning enligt vissa bestämmelser som gäller för Europaparlamentet. Regelverket skulle alltså med den diskuterade förändringen bli mer enhetligt och därmed enklare och mer transparent.

En invändning mot det angivna alternativet kan möjligen vara att det minskar incitamenten att söka försörjning genom arbete eftersom reduktionen blir större. Den risken ska dock inte överdrivas. Av större betydelse i detta sammanhang är att det nu gällande fribeloppet föreslås vara kvar.

Kommitténs slutsats av detta blir att de inkomster som omfattas av samordningen ska reducera det ekonomiska omställningsstödet krona för krona.

Remissinstanserna

Statsrådsarvodesnämnden anser att det finns en beaktansvärd risk för att en ordning där inkomster som omfattas av samordningen med omställningsstödet ska reducera stödet krona för krona kommer att minska incitamenten att söka egen försörjning.

Övriga remissinstanser har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen är av samma uppfattning som kommittén. Statsrådsarvodesnämnden har invänt att en ordning där inkomster som omfattas av samordningen reducerar stödet krona för krona innebär risk för att incitamenten att söka egen försörjning minskar. Riksdagsstyrelsen delar inte den bedömningen.

5.5.4 Jämkning av ekonomiska förmåner

Riksdagsstyrelsens förslag:

De nuvarande jämkningsgrunderna ska kompletteras med en ny jämkningsregel. Jämkning bör också få beslutas i fråga om ekonomiskt omställningsstöd som gäller i mer än ett år om den som tar emot förmånen inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Vid bedömningen av om jämkning ska ske ska särskilt beaktas om och hur den som tar emot förmånen har tagit del av det omställningsstöd som lämnas vid avgången.

Gällande ordning

Enligt 13 kap. 16 § ersättningslagen kan inkomstgarantin sättas ned eller dras in helt (jämkning). Jämkning kan ske på fyra grunder. Den första jämkningsgrunden gäller fall där garantitagaren har utfört förvärvsarbete i väsentlig omfattning åt någon annan utan att ta ut en skälig ersättning för det. Jämkning kan också ske i de fall garantitagaren redovisar inkomst av aktiv näringsverksamhet och denna har reducerats på grund av avdrag för avsättning till periodiseringsfond, upphovsmannakonto, expansionsfond, eget pensionssparande eller underskott av annan verksamhetsgren. Den tredje jämkningsgrunden avser fall där garantitagaren redovisar inkomst av passiv näringsverksamhet där det ingår arbetsinkomster. Slutligen finns en fjärde jämkningsgrund som innebär att jämkning kan komma i fråga om garantitagaren har gjort sig skyldig till viss brottslighet.

Kommitténs överväganden och förslag

De nuvarande jämkningsgrunderna bör behållas

Med undantag för den jämkningsgrund som gäller brott är syftet med de nu gällande jämkningsreglerna att säkerställa att bestämmelserna om samordning inte kringgås. Även om det system för ekonomiska avgångsförmåner som kommittén föreslår innebär vissa förändringar i förhållande till dagens system ska samordning ske med andra inkomster även i det nya systemet. Skälen för de nuvarande jämkningsreglerna gör sig därför gällande också i det nya systemet. Även om de nu gällande reglerna om jämkning inte har lett till jämkning i mer än ett fåtal fall bedömer kommittén att de ändå bör ha haft en handlingsdirigerande effekt. Det bör därför i det nya systemet för ekonomiska avgångsförmåner finnas en jämkningsregel motsvarande den som gäller i systemet med inkomstgaranti.

Behövs det en kompletterande jämkningsregel?

Den jämkningsregel som gäller i dag säkerställer att samordningsreglerna inte kringgås men ger inte något utrymme för att ingripa mot andra slags överutnyttjanden. En situation där den nuvarande jämkningsregeln inte kan tillämpas är t.ex. om en tidigare ledamot förhåller sig helt passiv och inte engagerar sig alls för att hitta ett arbete. En variant på samma tema är då någon – som

mycket väl skulle kunna arbeta – medvetet arbetar i mycket begränsad utsträckning och får sitt försörjningsbehov i övrigt täckt genom inkomstgarantin. Av legitimitetsskäl är det enligt kommittén nödvändigt att regelverket i största möjliga mån utformas så att sådant överutnyttjande förhindras. Ett annat exempel på överutnyttjande kan vara en situation där någon under en längre tid driver en näringsverksamhet som inte är tillräckligt lönsam för att räcka till försörjning och han eller hon alltså i praktiken lever på inkomstgarantin. I vissa fall kan det vara så att affärsidén helt enkelt inte kan realiseras. I de fallen läggs som regel verksamheten ned efter en tid. Under den tid som verksamheten har pågått har då inkomstgarantin fungerat i enlighet med sitt syfte, dvs. som ett stöd vid omställningen. Detta finns det givetvis ingen anledning att ingripa mot. I andra fall kan det i stället vara fråga om en verksamhet som bedrivits under en längre tid och där det ”på papperet” inte finns förutsättningar för löneuttag men där garantitagaren eller någon närstående på något sätt ändå synes tillgodogöra sig ett värde av det arbete som utförts av garantitagaren.

Enligt kommittén hänger de nu beskrivna problemen i hög grad samman med att inkomstgaranti kan betalas ut varaktigt utan krav på aktivitet. I ett system där det ekonomiska omställningsstödet är tidsbegränsat och frågan om förlängning provas varje år kommer dessa problem att minska.

Risken för överutnyttjande kan dock inte helt elimineras genom de föreslagna förändringarna. I det nya systemet kommer utbetalningarna att kunna pågå i upp till två år. Under i vart fall den senare delen av den tiden är det angeläget att upprätthålla kravet på aktivitet för att det ekonomiska omställningsstödet ska betalas ut. Vidare föreslås det äldre systemet med inkomstgaranti fortsätta att gälla för dem som redan är invalda i riksdagen. I det systemet kan inkomstgaranti betalas ut under längre perioder jämfört med vad som är fallet i det nya systemet. Kommittén föreslår därför att en reformerad jämningsregel också bör gälla för dem som redan är invalda i riksdagen och som därmed ska omfattas av det äldre regelverkets bestämmelser om inkomstgaranti.

Slutsatsen av det som sagts nu är att det såväl i det nya systemet som i det gamla finns ett behov av att motverka överutnyttjande av de aktuella förmånerna. Det finns därmed ett behov av att kunna ingripa med jämkning i det syftet.

Bara ekonomiskt omställningsstöd över ett år bör kunna jämkas med ny regel

Enligt kommittén gör sig behovet av att kunna ingripa med jämkning gällande med varierande styrka beroende på hur lång tid förmånen betalas.

Den som får ekonomiskt omställningsstöd under en kortare tid än ett år omfattas – liksom andra förmånstagare – av den rapporteringsskyldighet som föreslås. Det strider enligt kommittén inte mot syftet med förmånerna att ta emot dem under högst ett år utan att anlita stödet i fråga. Något tydligt behov av en jämningsregel som gäller dessa fall finns alltså inte.

När det gäller de f.d. ledamöter som har beviljats förlängning av det ekonomiska omställningsstödet innebär kommitténs förslag att förmånen förutsätter en ansökan från den tidigare ledamoten och att förmånen ska kunna

beviljas för högst ett år i taget. Prövningen av ansökan innebär en bedömning av om det finns särskilda skäl. Mot den bakgrunden bedömer kommittén att det saknas skäl att låta den nya jämningsregeln också omfatta dem som har beviljats förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Sammanfattningsvis anser kommittén att en ny jämningsregel bör införas som omfattar den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd i mer än ett år, men att de som har beviljats förlängt ekonomiskt omställningsstöd inte ska omfattas av den nya bestämmelsen.

På vilka grunder bör jämkning kunna ske?

En utgångspunkt för utformningen av en ny jämningsregel är enligt kommittén att bestämmelsen är så tydlig som möjlig. För dem som tar emot ekonomiskt omställningsstöd ska det inte råda något tvivel om vilka krav som gäller. Prövningen av om jämkning ska ske blir också enklare med en tydlig bestämmelse. En ny jämningsregel kan inte bara hänvisa till att särskilda skäl eller liknande föreligger utan måste även innehålla konkreta regler om vad som kan accepteras och vad som inte kan godtas för att avgångsförmånen ska jämkas.

Kommittén föreslår att en ny jämningsregel utformas så att den knyter an till syftet med avgångsförmånen, dvs. att jämkning av ekonomiskt omställningsstöd bör kunna ske om den tidigare ledamoten inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Enligt kommittén kräver en sådan bestämmelse visserligen en bedömning av vad som är tillräckligt men bör ändå vara enkel att tillämpa. Kommittén anser dock att bestämmelsen bör kompletteras med regler om vad som ska beaktas vid bedömningen av jämningsfrågan.

Hur ska jämningsfrågan bedömas?

Kommittén anser att det omställningsstöd som ska erbjudas alla som lämnar riksdagen ska vara frivilligt att utnyttja. För den som tar emot en ekonomisk avgångsförmån bör det dock inte utan vidare vara möjligt att avstå från det stöd som erbjuds. För att en ekonomisk förmån inte ska påverkas bör det som regel krävas att den berörde tar del av erbjudandet på ett seriöst sätt. Det bör inte räcka med att ta del av information om vad som erbjuds och sedan utan giltig anledning avstå från den hjälp som finns att få.

Det måste emellertid kunna accepteras att en tidigare ledamot väljer att själv försöka hitta ett nytt arbete utan att ta emot det erbjudna stödet. Den som väljer denna väg måste dock kunna redovisa vilka åtgärder han eller hon själv har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Det finns inte något skäl att ställa lägre krav på aktivitet på den som på detta sätt väljer att sköta sin omställning på egen hand än de som ställs på den som antar erbjudandet om stödåtgärder. Kravet på redovisning stöds av den uppgiftsskyldighet som en tidigare ledamot har enligt redan nu gällande bestämmelser.

Den tidigare ledamotens agerande i förhållande till det erbjudna stödet bör alltså tillmätas stor – men inte helt avgörande – betydelse vid bedömningen av jämningsfrågan. Detta bör komma till uttryck på det sättet att det föreskrivs att det vid bedömningen särskilt ska beaktas om och hur den tidigare

ledamoten har tagit del av det erbjudande om omställningsstöd som ska lämnas vid avgången.

Enligt kommittén innebär dessa överväganden att prövningen av jämningsfrågan kommer att innefatta frågeställningar som liknar dem som är aktuella inom ramen för arbetslöshetsförsäkringen. I 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring anges vissa allmänna villkor för rätt till ersättning från försäkringen. Här handlar det bl.a. om att den sökande ska vara arbetsför och beredd att anta lämpligt arbete samt aktivt söka lämpliga arbeten. Enligt kommitténs mening bör de krav som ställs inom arbetslöshetsförsäkringen kunna ge en viss vägledning även för de bedömningar som ska göras av jämningsfrågan.

Tillsyn

Riksdagens arvodesnämnd bör ansvara för tillsynen även av den nya jämningsregeln. Syftet med denna tillsyn bör vara att granska vilka åtgärder förmånstagaren har vidtagit för att ta sig in på arbetsmarknaden. I linje med hur nämnden arbetar i dag bör tillsynen kunna bedrivas genom att tillsynsärenden inleds avseende en enskild förmånstagare. Resultatet kan bli att ärendet avskrivs, vilket innebär fortsatt utbetalning av det ekonomiska omställningsstödet. Om de vidtagna åtgärderna inte bedöms vara tillräckliga blir det i stället fråga om ett beslut om jämkning. Den som tar emot inkomstgaranti är redan i dag skyldig att lämna uppgifter till Riksdagens arvodesnämnd i jämningsärenden (13 kap. 24 b § ersättningslagen). Den nuvarande ordningen bör gälla också i det nya systemet.

Remissinstanserna

Statsrådsarvodesnämnden konstaterar att kommittén föreslår att jämkning också får beslutas i fråga om ekonomiskt omställningsstöd som gäller i mer än ett år om den som tar emot förmånen inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. En förutsättning är alltså att förmånstagaren uppbär ekonomiskt omställningsstöd som gäller under mer än ett år. Det föreslås att den nya jämningsgrunden även får tillämpas för att jämka inkomstgaranti för ledamöter som redan är invalda i riksdagen då de nya reglerna träder i kraft. I detta fall föreslås dock ingen begränsning såtillvida att inkomstgaranti ska ha uppburits under mer än ett år för att jämningsgrunden ska få tillämpas. Enligt Statsrådsarvodesnämnden bör en sådan begränsning gälla även för avgångna riksdagsledamöter som uppbär inkomstgaranti. Nämnden ifrågasätter vidare om förutsättningarna för att jämkning ska få beslutas med tillämpning av den nya jämningsgrunden, och som i sådant fall medför återbetalningsskyldighet, är tillräckligt tydligt beskrivna i lagtext och motivuttalanden för att anses uppfylla tillräckliga krav på rättssäkerhet. Av förslaget framgår inte heller om jämkning kan komma att ske helt eller delvis och, om så är fallet, vad som avgör med vilket belopp jämkning får ske. Det kan enligt nämnden också konstateras att en prövning med utgångspunkt i den nya jämningsgrunden, till skillnad från vad som är fallet med de nu gällande jämningsgrunderna, torde kunna aktualiseras för samtliga avgångna riks-

dagsledamöter som uppbär ekonomiskt stöd under mer än ett år, eftersom kravet på aktivitet för att söka egen försörjning gäller samtliga ledamöter som har beviljats sådant stöd. Denna omständighet innebär i sin tur att det kan finnas anledning att överväga att i stället införa en ordning med ett ansökningsförfarande, likt det som föreslås för det förlängda ekonomiska omställningsstödet. Det förefaller mer rättssäkert att göra den prövningen inom ramen för ett ansökningsförfarande i stället för i samband med jämkning, som kan medföra återbetalningsskyldighet. Om ett ansökningsförfarande i stället tillämpas kan återbetalningsskyldighet begränsas till de fall då ledamoten har lämnat en oriktig uppgift eller underlåtit att uppfylla en tydligt uttalad uppgifts- eller anmälningskyldighet, jfr 68–68 e §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Övriga remissinstanser har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen anser liksom kommittén att systemets legitimitet kräver att överutnyttjanden så långt det är möjligt förhindras. Den föreslagna nya jämningsregeln syftar till att motverka eventuella överutnyttjanden. Styrelsen delar även kommitténs bedömning i fråga om vilka omständigheter som ska tillmätas betydelse vid prövningen av om jämkning ska ske eller inte enligt den nya jämningsregeln.

Statsrådsarvodesnämnden har ifrågasatt om förutsättningarna för att jämkning ska få beslutas enligt den nya jämningsregeln är tillräckligt tydligt beskrivna i lagtext och motivuttalanden för att bestämmelsen ska uppfylla kraven på rättssäkerhet. Nämnden anser att det är mer rättssäkert att låta också det ekonomiska omställningsstöd som utgår direkt efter avgången omfattas av ett ansökningsförfarande, likt det som föreslås gälla för det förlängda ekonomiska omställningsstödet.

Riksdagsstyrelsen har ingen annan uppfattning än nämnden om vikten av att det med rimlig säkerhet ska gå att bedöma vad som avses med tillräckliga åtgärder enligt den föreslagna regeln. Styrelsen anser dock att de utgångspunkter för bedömningen som kommittén framhåller om ledamotens agerande när det gäller erbjudet stöd och krav inom arbetslöshetsförsäkringen ger ett tillräckligt stöd för en rättssäker tillämpning. Styrelsen finner mot denna bakgrund inte något skäl att överväga en ordning med ett ansökningsförfarande.

Statsrådsarvodesnämnden anser det vidare vara en brist att det av förslaget inte framgår om jämkning kan komma att ske helt eller delvis och, om så är fallet, vad som avgör med vilket belopp jämkning får ske. Riksdagsstyrelsen menar att en prövning fordrar en bedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet. Styrelsen finner därför att det mest lämpliga är att även i fortsättningen överlåta till rättstillämpningen att avgöra omfattningen av en eventuell jämkning.

Statsrådsarvodesnämnden konstaterar att en förutsättning för tillämpning av den nya jämningsregeln för ekonomiskt omställningsstöd är att stödet gäller i mer än ett år. Nämnden anser att motsvarande begränsning bör gälla vid jämkning av inkomstgarantin. Riksdagsstyrelsen delar denna bedömning. Som framgår av avsnitt 5.6 föreslås därför att den nya jämningsregeln för

inkomstgarantier endast ska kunna tillämpas på garantier som gäller mer än ett år.

5.5.5 Efterlevandeskydd

Riksdagsstyrelsens förslag:

Bestämmelserna om efterlevandeskydd bör ändras så att skyddet kan betalas i högst två år.

Kommitténs överväganden och förslag

Bestämmelser om efterlevandeskydd finns i 13 kap. 17–20 §§ ersättningslagen. De innebär att rätt till efterlevandeskydd gäller för arvsberättigade barn under 20 år, under förutsättning att den avlidne ledamoten hade rätt till inkomstgaranti under längre tid än ett år. En efterlevande make och därmed jämställda har rätt till ett sådant skydd förutsatt att särskilda skäl föreligger. Efterlevandeskydd till barn betalas till utgången av den månad då barnet fyller 20 år, medan efterlevandeskydd till en make eller därmed jämställd betalas under högst fem år.

Kommitténs förslag innebär att ekonomiskt omställningsstöd som huvudregel kan betalas i högst två år. Därefter ska en prövning ske av om stödet bör förlängas. Stödet ska utgöra en trygghet vid ledamotens omställning. Det framstår enligt kommittén inte som rimligt att efterlevandeskyddet ska ha den omfattning som det har i dag. Kommittén bedömer att skyddet i det nya systemet bör begränsas till två år, dvs. den tid som det ekonomiska omställningsstödet utgår som längst enligt huvudregeln.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft något att erinra.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.6 Övergångsfrågor

Riksdagsstyrelsens förslag:

De nya bestämmelserna om stöd för övergång till förvärvsarbete och ekonomiskt omställningsstöd bör placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap., i ersättningslagen. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 maj 2014 och tillämpas på de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen i samband med valet 2014 eller senare.

De nya bestämmelserna föreslås även tillämpas på den tidigare ledamot som efter ett uppehåll från riksdagen väljs vid det valet eller vid senare val. Detta gäller dock inte den som före återinträdet fått ett beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper.

För den som valts in i riksdagen före valet 2014 eller som dessförinnan inträtt som ersättare bör det nuvarande systemet gälla.

Bestämmelserna om erbjudande av stöd för övergång till förvärvsarbete, uppgiftsskyldighet, jämkning och beslutsfattandet bör enligt förslaget gälla även ledamöter som valts in i riksdagen före valet 2014.

Kommitténs överväganden och förslag

Stödåtgärder för omställning m.m.

Enligt kommittén saknas det skäl att inte låta reglerna om stöd vid omställningen gälla också dem som redan nu är invalda i riksdagen. Eftersom Riksdagsförvaltningen har ett behov av att kunna följa upp hur stödet används också i dessa fall bör den föreslagna uppgiftsskyldigheten gälla även för dem som nu är ledamöter och som utnyttjat erbjudandet om stödåtgärder för omställningen.

Ekonomiskt omställningsstöd

Kommittén konstaterar att ett tungt vägande skäl för att utforma det nya systemet i enlighet med förslaget har varit att det nuvarande systemet i praktiken inte kommit att fylla funktionen av ett ekonomiskt stöd vid omställning. Denna brist kan inverka negativt på regelverkets legitimitet. Mot den bakgrunden kan det enligt kommittén på goda grunder hävdas att det nya regelverket ska omfatta även de nu invalda ledamöterna och det utan begränsningar. Mot detta måste vägas att de som nu är ledamöter av riksdagen har åtagit sig uppdraget utifrån de förutsättningar som gällde vid inträdet. Den osäkerhet som uppdraget som ledamot av riksdagen av naturliga skäl är förknippat med medför ett behov av trygghet som går utöver det som i allmänhet gäller på arbetsmarknaden. De skillnader som finns mellan riksdagsledamöters villkor i förhållande till arbetstagare i allmänhet medför att en ledamot har ett berättigat intresse av att förutsättningarna för åtagandet i huvudsak inte ändras efter det att han eller hon tagit på sig uppdraget och kanske lämnat en anställning. Vidare anför kommittén att intresset av förutsebarhet även har en långsiktig betydelse för möjligheterna att motivera väl lämpade personer att

ta på sig uppdraget som riksdagsledamot. Om de ekonomiska villkoren framstår som osäkra finns det en risk att det inverkar på möjligheterna att rekrytera ledamöter som speglar hela befolkningen. Intresset av förutsebarhet väger alltså mycket tungt vid den bedömning som nu ska göras. Sammanfattningsvis gör kommittén bedömningen att skillnaderna mellan det nuvarande systemet och det som föreslås är så betydande att det inte kan komma i fråga att låta det nya systemet fullt ut ersätta det nuvarande för dem som redan är invalda och det oavsett om de kandiderar i valet 2014 eller inte. Lika givet är det att de som redan i dag har beviljats och tar emot inkomstgaranti inte ska omfattas av de förändringar som nu föreslås.

En annan bedömning bör dock göras i fråga om dem som tidigare fått beslut om inkomstgaranti och som tagit emot ersättningen under så lång tid att rätten till förmånen upphört. Om en sådan person väljs in i riksdagen vid valet 2014 bör de nya reglerna gälla fullt ut. För den som fortfarande i enlighet med fattat beslut uppbär garantin och väljs in på nytt bör dock det tidigare beslutet alltså gälla och äldre regler fortsätta att tillämpas.

I fråga om samordningsreglerna finns det enligt kommittén inga fördelar med att låta sådana mindre ändringar gälla också de redan invalda. En sådan ordning riskerar att bli krånglig och svåröverskådlig, vilket gör att transparensen minskar. Det finns ett egenvärde i att regelverket är enkelt och att det är tydligt vilka regler som gäller för dem som redan är invalda och dem som väljs in för första gången 2014. Om man håller isär systemen uppkommer heller inga oklarheter om vilka tider som ska räknas den enskilde till godo vid beräkningen av förmånerna. Administrationen av de aktuella systemen underlättas också. Det nya systemet för ekonomiska avgångsförmåner bör alltså i sin helhet gälla enbart dem som väljs in 2014 eller senare.

Förslaget om en utvidgad jämningsregel bör dock tillämpas även på de som redan valts in i riksdagen. De skäl som åberopas av kommittén är att syftet med den nya jämningsregeln är att säkerställa att grundtanken med de ekonomiska avgångsförmånerna får genomslag. Den grundtanken är att förmånerna ska fungera som en trygghet vid den omställningssituation som uppstår när ledamoten lämnar riksdagen. Inkomstgarantins syfte är inte att utgöra en varaktig försörjning. Detta syfte – som slogs fast genom lagändringar redan 2006 – gör sig alltså gällande. Det som är nytt med kommitténs förslag är att jämningsreglerna får en tydligare koppling till vad som är syftet med de ekonomiska avgångsförmånerna. Intresset av förutsebarhet talar alltså inte emot att den nya jämningsregeln tillämpas även på dem som redan valts in i riksdagen.

Mot den här bakgrunden anser kommittén att den nya jämningsgrunden bör kunna tillämpas även på dem som redan valts in i riksdagen vid ikraftträdandet och som lämnar riksdagen efter ikraftträdandet. De som lämnat riksdagen före ikraftträdandet och som redan har fått ett beslut om inkomstgaranti som fortfarande löper bör dock inte omfattas av ändringen.

Lagteknisk lösning

För att åstadkomma en så tydlig reglering som möjligt bör det nya och det gamla systemet skiljas åt genom att bestämmelserna tas in i var sitt kapitel i ersättningslagen.

De nya reglerna bör placeras i ett nytt kapitel, 13 a kap. Kapitlet bör träda i kraft i sådan tid före valet 2014 att det nya systemet med stödåtgärder kan användas för dem som lämnar riksdagen i samband med det valet. Ett lämpligt datum för det är enligt kommitténs mening den 1 maj 2014. Bestämmelserna bör tillämpas på de ledamöter som för första gången väljs in i riksdagen i samband med valet 2014. Detta bör framgå av en inledande bestämmelse i kapitlet. I en övergångsbestämmelse bör det slås fast att de nya bestämmelserna också ska gälla dem som tidigare varit ledamöter av riksdagen och som väljs in på nytt, förutsatt att de tidigare fått rätt till inkomstgaranti som hunnit upphöra innan det nyss nämnda valet.

De nuvarande reglerna ska gälla under en betydande tid framöver. De bör därmed finnas kvar i 13 kap. ersättningslagen. Vissa justeringar bör göras i dessa bestämmelser. Här handlar det företrädesvis om förfarandefrågor som bör överensstämma med vad som föreslås i det nya systemet. Också här bör det i en inledande bestämmelse klargöras för vilka kapitlet gäller.

Bestämmelserna om erbjudande av stödåtgärder för omställning, uppgiftsskyldighet och jämkning bör som framgått ovan även gälla ledamöter som valts in i riksdagen före ikraftträdandet och som lämnar riksdagen efter ikraftträdandet. Detsamma bör gälla i fråga om beslutsfattande. Detta bör komma till uttryck genom att likalydande bestämmelser i dessa frågor tas in både i 13 kap. och i 13 a kap.

Remissinstanserna

Riksrevisionen anser att de nya reglerna skulle kunna införas för den som i dag är riksdagsledamot och som lämnar riksdagen i samband med valet 2014. En fördel med att låta de nya reglerna gälla även för dessa ledamöter är att en snabbare utfasning av det gamla systemet uppnås. Riksrevisionen konstaterar att förslaget innebär att även de ledamöter som valts in i riksdagen före 2014 ska erbjudas stöd i form av rådgivning och utbildning. Detta kommer att innebära att en f.d. ledamot kan omfattas av två olika system för ersättning. Riksrevisionen anser att detta kan leda till samordningsproblem och försvåra överblicken av ersättningssystemen.

Carl-Oskar Bohlin och Hanif Bali (båda M) anför att det är orimligt att de nya reglerna endast gäller för riksdagsledamöter som röstas in från och med valet 2014. Ledamotsuppdraget är inget livslångt uppdrag eller en tillsvidareanställning, och därför bör inte villkoren för uppdraget heller vara det. En ledamot som anser att de nya reglerna om omställningsstöd inte är tillräckligt generösa kan välja att inte kandidera. De flesta nuvarande riksdagsledamöter skulle dock välja att kandidera även om de nya reglerna tillämpades eftersom man väljer att kandidera till Sveriges riksdag för att påverka samhällets utveckling. Bohlin och Bali föreslår att det ska vara möjligt att frivilligt välja att ansluta sig till det nya systemet oaktat antalet tjänstgöringsår.

Remissinstanserna har i övrigt inte haft något att invända.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Villkoren för ledamotsuppdraget bör vara kända vid den tidpunkt då ställning tas till en eventuell kandidatur för ett uppdrag som riksdagsledamot. Ledamoten har, som också kommittén framhåller, ett berättigat intresse av att förutsättningarna för uppdraget i huvudsak inte ändras under uppdragstiden. Vidare är det viktigt att det finns en förutsebarhet i fråga om ledamotsuppdragets villkor så att väl lämpade personer känner sig motiverade att ta på sig uppdraget som riksdagsledamot. Styrelsen delar inte Riksrevisionens farhågor om ett svåröverblickbart ersättningssystem och samordningsproblem. Även i övrigt har riksdagsstyrelsen samma uppfattning som kommittén.

Liksom kommittén anser alltså riksdagsstyrelsen att den nya jämningsgrunden ska tillämpas även på dem som redan valts in i riksdagen vid ikraftträdandet och som lämnar riksdagen efter ikraftträdandet. Riksdagsstyrelsen föreslår dock att den nya jämningsregeln endast ska tillämpas på inkomstgarantier som gäller för mer än ett år, liksom gäller för det ekonomiska omställningsstödet.

5.7 Förfarandefrågor

Riksdagsstyrelsens förslag:

Beslut om rätt till ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd föreslås fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Sådana beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

När en ledamot lämnar riksdagen ska Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd lämna de uppgifter som nämnden behöver för att fatta beslut om förmåner för honom eller henne. Riksdagsförvaltningen ska också på begäran till nämnden lämna de uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder som har vidtagits för att övergå till förvärvsarbete.

Ett beslut om jämkning, som innebär att en inkomstgaranti eller ett ekonomiskt omställningsstöd dras in helt eller delvis, gäller omedelbart om inte annat förordnas.

Återkrav ska kunna verkställas av ansvarig myndighet.

Ränta ska betalas på återkravsbelopp som inte betalas i tid.

Ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd ska utses av riksdagen.

Beslut som Riksdagsförvaltningen fattar i ärenden om stödåtgärder för omställning får inte överklagas.

Gällande ordning och bestämmelser

Det nuvarande regelverket innebär att Riksdagsförvaltningen ska fatta beslut om rätt till inkomstgaranti, bl.a. enligt de grundförutsättningar som anges i 13 kap. 2 § ersättningslagen. Riksdagsförvaltningen fattar också beslut om förlängning av inkomstgaranti enligt den särskilda dispensregeln i 13 kap. 7 § ersättningslagen. Den som vill att garantin ska betalas ut måste sedan ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk (SPV). I fråga om efterlevandeskydd

gäller att den som vill ha förmånen ska ansöka om den hos Riksdagsförvaltningen. Den administrativa hanteringen sköts dock av SPV. Beträffande jämkning av inkomstgaranti gäller att beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Sådana beslut fattas på initiativ av nämnden.

Beslut i samtliga nu nämnda ärendetyper kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Första instans är förvaltningsrätten. Den domstolens avgöranden kan överklagas hos kammarrätten. För att kammarrätten ska pröva överklagandet krävs prövningstillstånd.

Kommitténs överväganden och förslag

Den administrativa hanteringen av utbetalningar

Den administrativa hanteringen av samordning, utbetalning, återkrav m.m. sköts i dag av SPV. Erfarenheterna från hur SPV skött denna uppgift är enligt kommittén alltigenom goda, och det saknas anledning att anta annat än att också den nya förmån som kommittén föreslår kommer att kunna hanteras på samma sätt. Kommittén anser mot den bakgrunden att SPV även fortsättningsvis ska sköta den administrativa hanteringen av de ekonomiska avgångsförmånerna.

Besluten om rätt till förmåner

Kommittén anser att den administrativa hanteringen av de ekonomiska avgångsförmånerna även i fortsättningen bör skötas av SPV. En annan utgångspunkt bör enligt kommittén vara att ett och samma organ ska fatta de grundläggande besluten om rätt till alla förmånerna. Kommittén anser att ett tungt vägande skäl för att flytta besluten som rör själva rätten till förmånerna från Riksdagsförvaltningen är att förvaltningen som beslutsorgan kan ifrågasättas i dessa sammanhang på grund av myndighetens nära samband med riksdagen.

Enligt kommittén bör uppgiften att fatta beslut om de ekonomiska avgångsförmånerna läggas på Riksdagens arvodesnämnd. Liksom tidigare bör nämnden också fatta beslut om jämkning av förmånerna.

Det förhållandet att uppgiften att fatta beslut om de ekonomiska förmånerna nu läggs på Riksdagens arvodesnämnd innebär att SPV – som sköter den praktiska hanteringen med utbetalningar m.m. – kan komma att få vända sig till nämnden med frågor m.m. Förändringen i fråga om beslutsfattande innebär dock inte att det uppdrag som SPV utför – och som bygger på en överenskommelse med Riksdagsförvaltningen – ändras.

Uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen

För att Riksdagens arvodesnämnd ska kunna fastställa vilken förmån en tidigare ledamot ska ha krävs ett underlag från Riksdagsförvaltningen. Här handlar det i huvudsak om vilka som lämnat uppdraget och hur länge de tjänstgjort i riksdagen. I ersättningslagen bör det slås fast att dessa uppgifter ska lämnas till nämnden.

Riksdagens arvodesnämnd ska även pröva frågor om jämkning enligt den nya jämkningsregeln. Det förutsätter ett adekvat beslutsunderlag. Av väsentlig betydelse i det sammanhanget är de uppgifter som de tidigare ledamöterna

har lämnat till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder de vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. För dessa uppgifter kan sekretess gälla. För att säkerställa att nämnden kan få del av dem bör det införas en sekretessbrytande regel som innebär att förvaltningen på nämndens begäran ska lämna ut uppgifterna.

Överklagande m.m.

Kommittén föreslår att Riksdagens arvodesnämnd ska ta över beslutsfattandet avseende de ekonomiska avgångsförmånerna från Riksdagsförvaltningen. Det innebär att Riksdagsförvaltningen inte längre kommer att fatta några beslut enligt 13 kap. ersättningslagen som bör kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Som en följd av att Riksdagens arvodesnämnd tar över beslutsfattandet rörande de ekonomiska avgångsförmånerna bör nämndens beslut i sådana frågor kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol på samma sätt som gäller i dag för motsvarande beslut. I fråga om SPV:s beslutsfattande bör kommitténs förslag inte medföra några lagändringar när det gäller överklagande.

En fråga som inställer sig i sammanhanget är om det bör finnas möjlighet att överklaga beslut som kan komma att fattas av Riksdagsförvaltningen inom ramen för hanteringen av omställningsstödet. Förvaltningens roll föreslås vara att lämna ett erbjudande om stöd som sedan utförs av ett annat, privaträttsligt, organ. Någon särskild prövning av vilka som ska få erbjudandet om stödåtgärder ska inte göras hos Riksdagsförvaltningen.

I samband med att erbjudandet accepteras bör dock anges i vilken utsträckning den tidigare ledamoten ska lämna uppgifter om vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till arbetslivet. Någon sanktion för den som inte lämnar uppgifter föreslås emellertid inte. Det som sagts nu innebär sammantaget att det saknas större praktiskt behov av en rättslig kontroll av Riksdagsförvaltningens hantering av omställningsstödet. Kommittén kommer därför till slutsatsen att förvaltningens beslut som fattas i ärenden om omställningsstöd inte bör kunna överklagas. En särskild bestämmelse om det bör införas i ersättningslagen.

Vad sedan gäller innehållet i de stödinsatser som utförs av anordnarna kan det i enskilda fall någon gång inträffa att en tidigare ledamot och anordnaren har olika uppfattning om vilka stödåtgärder som är lämpliga. Som kommittén ser det bör sådana frågor kunna lösas inom ramen för ett samrådsförfarande mellan Riksdagsförvaltningen och anordnarna där även enskilda stödärenden kan tas upp.

Verkställighet m.m.

I dag finns det inga särskilda regler om verkställighet av beslut om jämkning. Den särskilda avräkningsregeln i 13 kap. 25 § ersättningslagen synes snarast syfta på återkrav som baseras på SPV:s årsavstämning.

I frånvaro av särskilda regler får man utgå från att ett jämkningsbeslut gäller först när det vunnit laga kraft. Kommittén anser att ett beslut om jämkning

bör gälla omedelbart, dvs. även om det inte har vunnit laga kraft. Ett jämningsbeslut som innebär att förmånen ska dras in helt eller delvis kan enligt kommittén bli poänglöst om det inte får omedelbar effekt. Ett exempel kan vara att en tidigare ledamot trots att ett tillsynsärende inletts inte lämnar några uppgifter alls som tyder på någon aktivitet när det gäller att hitta en ny försörjning. I sådana fall bör det vara möjligt att avbryta utbetalningarna med omedelbar verkan. Enligt kommitténs mening bör det därför införas en bestämmelse som innebär att ett jämningsbeslut som går ut på att förmånen dras in helt eller delvis ska gälla omedelbart. Om beslutet överklagas bör det dock vara möjligt för domstol att ändra på det i avvaktan på en slutlig prövning.

En annan fråga är hur besluten ska få verkställas, dvs. hur betalning ska kunna drivas in från den som inte vill betala. Kommittén överväger olika lösningar. En lösning är att låta beloppet räknas av från kommande utbetalningar. Om det återstår belopp att betala ut bör en sådan avräkning få ske. I vissa fall kan det dock vara omöjligt att genomföra en sådan avräkning eftersom det inte återstår några utbetalningar att räkna av från. I så fall bör ett särskilt återkrav riktas mot den berörde. Om kravet inte betalas bör beslutet kunna läggas till grund för verkställighet, dvs. indrivning. Detsamma bör gälla beslut om återkrav efter årsavstämning.

Såväl avräkning som ett direkt krav innebär att jämningsbeslutet realiserar. En sådan åtgärd bör inte kunna vidtas förrän beslutet vunnit laga kraft, dvs. tre veckor efter det att den berörde fått del av beslutet. Om ett beslut om jämkning överklagas måste domstolens avgörande alltså inväntas.

Ränta

I fråga om återkrav innebär den nuvarande regleringen att ränta enligt räntelagen ska betalas om kravet inte betalas, se 13 kap. 26 § ersättningslagen. När det gäller jämningsbelopp som ska betalas tillbaka finns ingen sådan bestämmelse.

Enligt kommitténs mening finns det inte skäl att avstå från att kräva ränta av den som inte betalar ett jämningsbelopp. En bestämmelse om det bör införas i ersättningslagen. Den nuvarande räntebestämmelsen bör också förtydligas så att det framgår att det är dröjsmålsränta som avses.

Val av ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd

Ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd utses av riksdagsstyrelsen, se 3 § lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.

Regleringen av hur ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd utses avviker från vad som gäller för ledamöterna i Statsrådsarvodesnämnden och Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna. I dessa två nämnder utses ledamöterna av riksdagen. Enligt kommitténs mening finns det inget skäl att särbehandla Riksdagens arvodesnämnd i detta hänseende. Tvärtom skulle en ordning där ledamöterna utses av riksdagen markera nämndens oberoende. Kommittén föreslår därför att nämndens ledamöter utses av riksdagen. Detta kräver en ändring i riksdagsordningen och i lagen med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning i de aktuella förfarandefrågorna.

Riksdagsstyrelsen anser alltså, liksom kommittén, att ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd bör väljas av riksdagen, i stället för som i dag av riksdagsstyrelsen. Av 7 kap. 8 § riksdagsordningen (RO) framgår att det också ska utses suppleanter för ledamöterna. Det har inte tidigare varit fallet för nämnden, men när nu nämndens arbetsuppgifter enligt förslaget utökas är det lämpligt att det finns suppleanter som kan ersätta en ledamot vid ett eventuellt förhinder.

Enligt 7 kap. 2 § RO ska val som förrättas i kammaren, om inte riksdagen föreskriver annat, beredas av valberedningen. Enligt tilläggsbestämmelse 8.4.1 ska val av ledamöter i Statsrådsarvodesnämnden beredas av konstitutionsutskottet. Motsvarande bestämmelse för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna finns i 8.5.1 riksdagsordningen. Riksdagsstyrelsen anser att även val till Riksdagens arvodesnämnd ska beredas av konstitutionsutskottet. Detta medför en särskild reglering i form av en tilläggsbestämmelse motsvarande 8.4.1 och 8.5.1.

I tilläggsbestämmelse 7.2.2 finns en hänvisning till särskilda föreskrifter om beredning av val, och i tilläggsbestämmelse 7.13.1 finns en hänvisning till föreskrifter om val av ordförande och vice ordförande. Även de bestämmelserna bör således ändras.

6 Konsekvenser av förslagen

Riksdagsstyrelsens bedömning:

Kostnaderna för administrationen av de föreslagna ekonomiska omställningsstöden bedöms bli betydligt lägre än för inkomstgarantin. Kostnaderna för omställningsåtgärderna bedöms rymmas inom en ram motsvarande den som avsatts för den nu pågående försöksverksamheten, men vissa kostnader för administrationen av stödet tillkommer.

Kommitténs överväganden och förslag

Kostnader för det ekonomiska stödet

Enligt kommittén går det bara att i grova drag ange hur förslaget till omställningsstöd påverkar riksdagens kostnader jämfört med de kostnader som uppkommer genom den nuvarande inkomstgarantin. Kostnaderna för de båda systemen är beroende av en rad faktorer, som antalet ledamöter som lämnar riksdagen efter ett val, åldersfördelningen bland dessa ledamöter och hur lång tid de innehått sina uppdrag.

Kostnaderna påverkas naturligtvis också av hur väl omställningsarbetet lyckas och därmed i vilken grad inkomstgarantin respektive det ekonomiska omställningsstödet faktiskt utnyttjas.

Under det första året efter valet är kostnaderna tämligen likvärdiga i de två systemen. Visserligen ligger inkomstgarantin på en något lägre nivå, 80 procent av ledamötsarvodet jämfört med 85 procent för det föreslagna ekonomiska omställningsstödet. I beräkningsunderlaget för inkomstgarantin ingår dock tilläggsarvodet som vissa av de avgående ledamöterna haft. Det ekonomiska omställningsstödet baseras helt på grundarvodet. Det gör att skillnaden i totalkostnad minskar något.

Därutöver sker samordningen med andra inkomster när det gäller inkomstgarantin, efter att det s.k. fribeloppet på ett prisbasbelopp dragits av, bara med den procentandel av dessa inkomster som motsvarar garantins andel av ledamötsarvodet, dvs. under det första året 80 procent. För det ekonomiska omställningsstödet föreslås samordningen med andra inkomster, efter avdraget för fribeloppet, ske krona för krona. Även detta borde bidra till att skillnaden i totalkostnad under det första året mellan inkomstgarantin och det ekonomiska omställningsstödet minskar.

Under det andra året efter valet kan det ekonomiska övergångsstödet förväntas kosta väsentligt mer än inkomstgarantin då det även det året ligger på nivån 85 procent av ledamötsarvodet vid avgången, medan inkomstgarantin som högst ligger på 66 procent av sitt beräkningsunderlag uppräknat med förändring i prisbasbeloppet. Hur mycket större kostnaden blir med det föreslagna nya stödet är främst beroende av hur stor andel av de avgångna som varit ledamöter i minst åtta år.

Från och med det tredje året efter valet kommer dock kostnaderna för det stöd som kommittén föreslår med all sannolikhet att vara betydligt lägre än inkomstgarantin enligt den nu gällande ordningen. Den enda kostnad som kan uppkomma är den som följer av att Riksdagens arvodesnämnd i enskilda fall, och för ett år i taget, fattat beslut om förlängt ekonomiskt omställningsstöd på högst 45 procent av ledamotsarvodet vid avgången (uppräknat med hänsyn till förändringar i prisbasbeloppet).

Förlängt ekonomiskt omställningsstöd kan endast komma i fråga för dem som trots aktiva insatser inte lyckats komma tillbaka till arbetslivet och som under avgångsåret från riksdagen uppnått 55 års ålder. Den varaktiga inkomstgarantin gäller däremot fram t.o.m. månaden före 65-årsdagen för alla som vid avgången uppnått 50 års ålder och som varit ledamöter i minst sex år.

För att få en grov bild av kostnadsrelationerna mellan det nuvarande och det föreslagna ekonomiska stödsystemet har en jämförelse gjorts för de ledamöter som lämnade riksdagen 2010.

Riksdagsförvaltningen har gjort en s.k. skuldberäkning för hur stor kostnaden skulle bli för de 90 f.d. ledamöter som efter valet 2010 fick beslut om inkomstgaranti. Om dessa garantier skulle utnyttjas fullt ut av alla fram till 65-årsdagen skulle det, räknat i 2012 års prisnivå och inklusive arbetsgivaravgifter, kosta ca 220 miljoner kronor.

Motsvarande kostnad för det ekonomiska omställningsstödet är ungefär hälften så stor, ca 109 miljoner kronor. Det förlängda ekonomiska omställningsstödet skulle därutöver kosta ca 53 miljoner kronor, om alla som uppfyller ålders- och tjänstetidskraven misslyckas med att finna nytt arbete och beviljas stöd, år för år, fram till 65-årsdagen.

Det är viktigt att betona att de här siffrorna är baserade på teoretiska beräkningar av ett utfall där kostnaderna är som störst. De verkliga kostnaderna för såväl inkomstgarantin som det föreslagna ekonomiska omställningsstödet kommer att vara betydligt lägre. Hur mycket lägre är beroende av hur framgångsrikt omställningsarbetet är.

Kostnaderna för administrationen av det ekonomiska omställningsstödet borde vara något lägre än för inkomstgarantin, då beräkningsgrunderna är enklare och stödet för flertalet f.d. ledamöter kommer att ges under kortare tid.

Kostnader för omställningsåtgärderna m.m.

För den försöksverksamhet med s.k. jobbcoachning som pågått under den nuvarande valperioden avsattes ett belopp om 50 000 kronor per ledamot. De omställningsåtgärder som kommittén föreslår beräknas rymmas inom den kostnadsramen. Om samtliga f.d. ledamöter med rätt till omställningsstöd eller inkomstgaranti utnyttjar det avsatta beloppet maximalt innebär det en kostnad på ca 9,6 miljoner kronor under nästkommande valperiod.

Kostnadsberäkningen baseras på att antalet ledamöter som avgår vid nästa val är i paritet med tidigare val. I praktiken kommer dock kostnaden att vara lägre och bero på i vilken omfattning och på vilket sätt omställningsåtgärderna kommer att nyttjas.

Vissa kostnader tillkommer dock för administrationen av stödet. Det rör sig i första hand om kostnaderna för den rekrytering till Riksdagsförvaltningen av en kvalificerad handläggare med erfarenhet av omställningsarbete som lämpligen bör ske och för att ge Riksdagens arvodesnämnd möjlighet att i sitt beredningsarbete utnyttja expertis på arbetsmarknadsområdet. Personalkostnaden för en kvalificerad handläggare till förvaltningen uppskattas till ca 800 000 kronor per år.

De nya och ökade uppgifter som enligt kommitténs förslag ges Riksdagens arvodesnämnd medför även i övrigt ett behov av ökade resurser för nämndens verksamhet.

Remissinstanserna

Riksrevisionen anser att det i fråga om kostnadseffekterna av förslaget inte går att bortse från att förutom kostnaderna av det nya stödet i sig kan förslagen innebära att de administrativa kostnaderna blir högre med anledning av att två förmånsformer ska tillämpas parallellt. Vidare bör noteras att även om kostnaderna för de nu aktuella ersättningssystemen minskar riskerar kostnaderna att öka i andra offentliga ersättningssystem.

Pensionsmyndigheten delar uppfattningen att förslagen sammantaget inte kommer att innebära någon kostnadsökning för det allmänna.

Remissinstanserna har i övrigt inte haft några synpunkter på förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen har ingen annan uppfattning än kommittén om vilka ekonomiska konsekvenser förslagen kommer att få. Som Riksrevisionen påpekar kan det inte uteslutas att två parallella system kan innebära en något högre kostnad för administration än vid tillämpning av endast ett system. Den ytterligare kostnad som blir följderna av två parallella system torde dock enligt styrelsens bedömning vara marginell.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

13 kap. Inkomstgaranti och efterlevandeskydd

Tillämpningsområde och syfte

1 §

Paragrafen, som är ny, anger innehållet i kapitlet och vilka som omfattas av regleringen. Överväganden i frågan om vilka tidigare ledamöter som ska omfattas av nya respektive gamla regler finns i avsnitt 5.6. Innehållet i den tidigare 1 § har flyttats till den nya 1 a §.

Bestämmelsen innebär att de som valts in i riksdagen före valet 2014 alltså ska omfattas av det hittills gällande systemet med inkomstgaranti. Detsamma gäller dem som inträtt som ersättare före det valet. Att bestämmelser som gällde före ikraftträdandet av 1994 års lag i vissa fall fortfarande gäller framgår av punkten 2 i övergångsbestämmelserna. För dem som valts in före valet 2014 men väljs in på nytt genom det valet eller senare gäller i vissa fall de nya bestämmelserna, se punkten 3 i övergångsbestämmelserna.

Stödåtgärder för omställning

1 b §

Paragrafen, som är ny, handlar om stödåtgärder för den som lämnar riksdagsuppdraget. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1 och 5.4.2.

Bestämmelsen innebär att den som lämnar uppdraget som ledamot har rätt att få ett stöd för att kunna övergå till förvärvsverksamhet. Endast den som ännu inte fyllt 65 år vid avgången har rätt till sådana stödåtgärder för omställning.

Någon generell plikt att använda det erbjudna stödet finns inte. Den som själv funnit ett arbete och därför inte är intresserad av några stödåtgärder kan själv så snart som möjligt meddela det till Riksdagsförvaltningen. I ett sådant fall behöver något erbjudande inte lämnas. Den som själv vill försöka att finna ett arbete utan att anlita det stöd som erbjuds är naturligtvis också fri att göra det.

Det förhållandet att man inte är skyldig att ta emot erbjudet stöd innebär dock inte att det inte gäller något krav på aktivitet. Den som inte använder sig av stödet och inte heller själv vidtar åtgärder för att övergå till förvärvsarbete kan bli föremål för jämkning av inkomstgarantin, se vidare 16 § andra stycket.

Det finns inga närmare bestämmelser om i vilken form stödet ska lämnas. Stöd bör kunna lämnas i form av utbildning eller s.k. karriärcoachning. Även andra former av åtgärder bör kunna komma i fråga.

Det är en uppgift för Riksdagsförvaltningen att administrera stödet, se 2 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

1 c §

Paragrafen, som är ny, innehåller ett krav på redovisning av vilka åtgärder en avgående ledamot har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

Bestämmelsen innebär att alla som har fått och nyttjat ett erbjudande om stödåtgärder enligt 1 b § är skyldiga att redovisa vilka åtgärder de har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Genom de uppgifter som ska lämnas enligt denna paragraf får Riksdagsförvaltningen möjlighet att följa upp hur det lämnade erbjudandet om stödåtgärder för omställning har fungerat.

Uppgifterna om vilka åtgärder som vidtagits ska lämnas på begäran av Riksdagsförvaltningen. Lagtexten anger inte när i tiden uppgifterna ska lämnas eller när förvaltningen ska begära att de lämnas. Denna fråga har överlämnats till den praktiska tillämpningen. Det framstår dock som lämpligt att en sådan begäran sker i samband med att erbjudandet om stödåtgärder antagits. Då bör det även preciseras vilka uppgifter som efterfrågas och när de ska lämnas. En riktning bör vara att den som får ett erbjudande får ett halvår på sig att redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Den tiden bör räknas från det att ledamotsarvodet inte längre betalas, dvs. 30 dagar efter det att uppdraget upphört (se 1 kap. 2 § ersättningslagen).

De uppgifter som den tidigare ledamoten lämnar till Riksdagsförvaltningen kan omfattas av sekretess, se 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Riksdagsförvaltningen ska på begäran av Riksdagens arvodesnämnd lämna nämnden uppgifter som en tidigare ledamot lämnat till förvaltningen, se 24 d § andra stycket. En sådan begäran bryter sekretessen hos Riksdagsförvaltningen i förhållande till nämnden.

2 §

Paragrafen anger grundförutsättningarna för inkomstgaranti.

Första stycket har ändrats på så sätt att en bestämmelse om beslutsfattandet när det gäller inkomstgaranti har flyttats till 21 §. Ändringen innebär att det är Riksdagens arvodesnämnd, inte Riksdagsförvaltningen, som fattar beslut om inkomstgaranti. I övrigt är paragrafen oförändrad.

6 §

Paragrafen anger hur inkomstgarantin behandlas i socialförsäkrings- och skatterättsligt hänseende. Ändringen består i att en bestämmelse om att inkomstgarantin inte ger rätt till s.k. jobbskatteavdrag har flyttats till inkomstskattelagen. I *andra stycket* i den nu aktuella paragrafen finns – efter en omredigering – nu i stället en upplysning om den bestämmelsen.

7 §

Paragrafen reglerar möjligheterna till förlängning av inkomstgarantin. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §.

Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

8 §

Paragrafen ger en särskild möjlighet att besluta om inkomstgaranti. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §. Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

16 §

Paragrafen handlar om jämkning av inkomstgaranti. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.4.

Första stycket, som i sak överensstämmer med paragrafens nuvarande lydelse, har redigerats om så att det numera inte anges vem som fattar beslut om jämkning. Den frågan regleras i stället i 21 §.

I det *andra stycket* finns en ny jämkningsgrund. Den nya jämkningsregeln ska endast tillämpas på inkomstgarantier som gäller mer än ett år. Som framgår av 1 a § ska inkomstgarantin utgöra en trygghet vid omställningen. Det anges också att garantin inte är avsedd som en varaktig försörjning. Bestämmelsen i andra stycket syftar till att säkerställa att överutnyttjande inte sker.

Det är av grundläggande betydelse för prövningen om den som tar emot förmånen har vidtagit tillräckliga åtgärder för att övergå till förvärvsarbete. Detta är en fråga som ska bedömas från fall till fall. I princip ankommer det på den som tar emot inkomstgarantin att lämna underlag för bedömningen. Han eller hon måste således kunna redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits för att finna en ny försörjning.

Frågan om jämkning ska avgöras efter en samlad bedömning, i likhet med vad som är fallet för de övriga jämkningsgrunderna. En särskilt betydelsefull faktor för den bedömningen har lyfts fram i lagtexten. Här handlar det om och på vilket sätt den som tar emot inkomstgaranti har tagit del av det stöd för omställning som erbjuds. Det bör krävas att den berörde tar del av stödet på ett seriöst sätt och engagerar sig i de aktiviteter som erbjuds. I sammanhanget ska det understrykas att det inte råder någon plikt att anlita det stöd som erbjuds. Den som vill kan således själv vidta åtgärder för att finna en ny försörjning efter tiden i riksdagen. Om man avböjer ett erbjudande om stöd för omställning och sköter omställningen själv måste man ändå vara beredd på att förklara varför man inte anlitat stödet eller på vilket annat sätt man varit verksam för att finna ett nytt förvärvsarbete.

Utöver hur garantitagaren förhållit sig till erbjudna stödåtgärder kan också andra omständigheter beaktas. Som exempel på det kan nämnas förhållanden som påverkar den berördes möjligheter att finna ett nytt förvärvsarbete. Sådana omständigheter kan vara den tid som vederbörande varit borta från arbetsmarknaden, ålder, hälsotillstånd m.m.

Bestämmelsen innebär att jämkning får äga rum. Det är alltså inte fråga om en tvingande bestämmelse. Om det finns belägg för att den tidigare ledamoten inte vidtagit några allvarligt menade åtgärder och passiviteten inte kan

anses ursäktlig får det typiskt sett anses finnas starka skäl för att förmånen ska jämkas.

18 §

Paragrafen handlar om efterlevandeskydd för make, maka m.m. Den har redigerats om så att frågan om beslutsfattandet numera regleras i 21 §. Riksdagens arvodesnämnd, och inte längre Riksdagsförvaltningen, ansvarar för den uppgiften.

21 §

Paragrafen handlar om beslutsfattande i fråga om rätt till ekonomiska förmåner. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Uppgiften att fatta beslut om inkomstgaranti har lagts på Riksdagens arvodesnämnd. Detta framgår av *första stycket*. Riksdagens arvodesnämnd fattar sina beslut på eget initiativ med stöd av underlag som Riksdagsförvaltningen lämnar till nämnden när en ledamot slutar, se 24 d § första stycket. Liksom tidigare är det nämnden som ska besluta om jämkning enligt 16 § och om prövning enligt 27 §.

Beslut om dispens m.m. enligt 7 och 8 §§ och om efterlevandeskydd kräver, enligt *andra stycket*, en ansökan hos Riksdagens arvodesnämnd från den som vill ha förmånen. Den som vill att inkomstgaranti eller efterlevandeskydd ska betalas ut måste sedan ansöka om det hos Statens tjänstepensionsverk (SPV), se 22 §.

Av bestämmelsen i *tredje stycket* följer att en ansökan hos Riksdagens arvodesnämnd om förmånerna i andra stycket måste göras inom en viss tid.

Av *fjärde stycket* framgår att ett jämningsbeslut som innebär att inkomstgarantin dras in helt eller delvis gäller omedelbart, dvs. även om det överklagas. Bestämmelsen tar i första hand sikte på sådana fall där jämkning sker enligt den nya jämningsgrunden i 16 § andra stycket. I ett sådant fall kan det bli fråga om såväl återkrav som att pågående utbetalningar avbryts. Ett beslut som innebär återkrav är verkställbart när det vunnit laga kraft, vilket följer av 25 §. Av *fjärde stycket* framgår att beslutet att dra in förmånen gäller omedelbart. Härigenom undviks fortsatta utbetalningar som senare måste krävas tillbaka.

22 §

Paragrafen handlar om administrationen av inkomstgarantin och efterlevandeskyddet. *Första stycket* har ändrats på det sättet att det nu också omfattar efterlevandeskyddet. Dessutom har en hänvisning till lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen tagits bort.

Andra stycket – som innebär att en ansökan om utbetalning av inkomstgaranti måste göras inom en viss tid – är oförändrat.

24 b §

Paragrafen handlar om garantitagarens uppgiftsskyldighet gentemot Riksdagens arvodesnämnd. Ändringen är en följd av att nämnden numera beslutar om samtliga förmåner enligt 13 kap. ersättningslagen och om jämkning.

24 d §

Paragrafen, som är ny, handlar om uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Bestämmelsen i *första stycket* tar sikte på sådana uppgifter som nämnden behöver för att kunna avgöra frågan om inkomstgaranti. Här handlar det i huvudsak om hur länge ledamoten suttit i riksdagen.

Uppgiftsskyldigheten som anges i *andra stycket* avser sådana uppgifter som nämnden kan behöva för att besluta i jämningsärenden. Bestämmelsen bryter, i förhållande till nämnden, den sekretess som följer av 28 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen.

25 §

Paragrafen handlar om återkrav och verkställighet. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

I *första stycket* har ett tillägg gjorts i syfte att klargöra att jämningsbelopp som fastställs av Riksdagens arvodesnämnd ska betalas tillbaka.

Redan enligt paragrafens tidigare lydelse var det möjligt att räkna av ett återkrav från kommande utbetalningar. Den möjligheten omfattar numera även jämningsbelopp. För de fall där det inte är möjligt att räkna av kravet har det i första stycket även införts en möjlighet att verkställa besluten enligt utsökningsbalken. Besluten utgör alltså en sådan exekutionstitel som avses i 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken. Innebörden av detta är att besluten kan läggas till grund för indrivning. Det krävs alltså inte att det väcks en särskild talan om förpliktande att betala det aktuella återkravet eller jämningsbeloppet.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som innebär att åtgärder för att driva in ett återkrav eller ett jämningsbelopp inte får vidtas förrän beslutet i fråga har vunnit laga kraft.

Paragrafen har också redigerats om så att möjligheten till eftergift nu återfinns i *tredje stycket*.

26 §

Paragrafen handlar om ränta. Övervägandena finns i avsnitt 5.7. Ändringarna i *första stycket* innebär att dröjsmålsränta ska tas ut också på jämningsbelopp som inte betalas i tid. Vidare klargörs att det är räntelagens bestämmelser om just dröjsmålsränta som ska tillämpas i de nu aktuella fallen. I övrigt har endast språkliga ändringar gjorts.

13 a kap. Omställningsstöd och efterlevandeskydd

Inledande bestämmelse

1 §

Paragrafen anger innehållet i kapitlet. Allmänna överväganden om omställningsstödet och dess syfte finns i avsnitt 5.3.2. Övervägandena rörande vilka som ska omfattas av de nya reglerna finns i avsnitt 5.6.

Första stycket anger kapitlets innehåll. Av *andra stycket* framgår det att omställningsstödet består av två delar. Stödet består dels av faktiska stödåtgärder för att den tidigare ledamoten ska kunna övergå till förvärvsarbete, dels av ekonomiska förmåner under omställningen. I det *tredje stycket* slås fast att syftet med bestämmelserna är att underlätta en övergång till förvärvsarbete. Syftet är alltså att de ekonomiska förmånerna ska fungera som en trygghet vid den omställningssituation som uppstår när ledamoten lämnar riksdagen. De ekonomiska förmånerna innebär alltså inte någon rätt till en varaktig försörjning. För att upprätthålla och stärka syftet med förmånerna har jämningsmöjligheterna utvidgats, se 15 §.

I *fjärde stycket* anges för vilka ledamöter de nya bestämmelserna ska gälla. Innebörden är att de som för första gången väljs in genom valet 2014 eller genom senare val eller som inträder som ersättare i riksdagen efter det angivna valet omfattas av bestämmelserna i kapitlet. Av punkten 3 i övergångsbestämmelserna följer att också de som tidigare varit ledamöter av riksdagen under vissa förutsättningar kan omfattas av de nya bestämmelserna.

Stödåtgärder för omställning

2 §

Paragrafen handlar om stödåtgärder vid omställning. I sak överensstämmer den med 13 kap. 1 b §. I fråga om innebörden hänvisas därför till kommentaren till den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1 och 5.4.2.

3 §

Den som har nyttjat ett erbjudande enligt 2 § ska på begäran av Riksdagsförvaltningen redovisa vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete.

Paragrafen – som i sak överensstämmer med 13 kap. 1 c § – innehåller ett krav på redovisning av vilka åtgärder en avgående ledamot har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. I fråga om innebörden hänvisas till kommentaren till den paragrafen. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

Ekonomiskt omställningsstöd

4 §

Paragrafen handlar om ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1.

I *första stycket* anges under vilken tid stödet kan betalas. Bestämmelsen reglerar också under hur lång tid mandatet ska ha utövats för att grunda rätt till förmånen. Rätten till förmånen bygger enbart på den tid som ledamoten tjänstgjort. Den fysiska levnadsåldern vid avgången saknar således betydelse för beräkningen av denna förmån. Att den som fyllt 65 år inte har rätt till ekonomiskt omställningsstöd framgår av 7 §.

Rätten till stöd enligt *punkten 1* i första stycket, dvs. minimitiden för rätten till ekonomiskt omställningsstöd, är beroende av den sammanhängande tiden i riksdagen. I fråga om vilken tid som räknas, se 6 §. I fråga om de förmåner

som avses i *punkterna 2–4* beror förmånen i stället på den sammanlagda tiden i riksdagen.

Av 8 § följer att den nu aktuella bestämmelsen ska tillämpas på motsvarande sätt om ledamoten återinträder i riksdagen och därefter återigen lämnar uppdraget. I sådana fall kan han eller hon vid den nya avgången ha rätt till ekonomiskt omställningsstöd under en längre tid än vad som följde av den tidigare tjänstgöringen.

Bestämmelsen i *andra stycket* handlar om storleken på det ekonomiska omställningsstödet och när det ska börja betalas ut. Ekonomiskt omställningsstöd enligt denna paragraf värdesäkras inte, jfr motsatsvis 9 §.

Endast ledamotsarvodet, inga tilläggsarvoden, ska läggas till grund för beräkningen av det ekonomiska omställningsstödet.

Innebörden av bestämmelsen i *tredje stycket* är att det ekonomiska omställningsstödet enligt denna paragraf är pensionsgrundande.

5 §

Paragrafen handlar om förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.2.

Det som fastslås i paragrafen gäller särskilt de tidigare ledamöter som trots att de tagit del av erbjudna stödåtgärder för omställning inte har lyckats finna ett förvärvsarbete. Stöd enligt denna paragraf förutsätter en ansökan, se 20 § *andra stycket*.

I *första stycket* anges grundkraven för att få förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Till att börja med gäller att det ekonomiska omställningsstöd som avses i 4 § ska ha upphört att gälla. Härmed avses att den förmånperiod som det ursprungliga stödet avsett har löpt ut. Det finns inget krav på att ansökan ska ske i direkt anslutning till att stödet enligt 4 § har upphört. Av 20 § *tredje stycket* följer dock att stöd inte kan beviljas för längre tid tillbaka än sex månader före ansökningsmånaden.

Inledningsvis klargörs också att förlängning sker med högst ett år i taget. Beroende på förutsättningarna i det enskilda fallet kan förlängningen avse en kortare tid än ett år. Den sökande kan exempelvis anse att han eller hon har behov av förmånen endast under en kortare tid fram till dess att en ny anställning ska påbörjas. Att förlängning inte kan ske längre än fram till månaden före 65-årsdagen följer av 7 §.

Utöver det som nu sagts gäller tre grundförutsättningar för att förlängning ska kunna ske. I *punkten 1* slås fast att den berörde ska ha fyllt minst 55 år under det år som avgången sker. Det saknar alltså betydelse om den åldern uppnås före eller efter avgången det år som avgången skedde. *Punkten 2* innehåller ett krav på tjänstgöringstid. I fråga om vilken tid som räknas, se 6 §. Kravet på åtta års tjänstgöring innebär i praktiken att endast den som är minst 57 år kan komma i fråga för förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Av *punkten 3* följer att det krävs särskilda skäl för förlängning.

Av bestämmelsen i *andra stycket* framgår vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger. *Punkten 1* tar sikte på i vilken utsträckning omställningsstödet enligt 2 § utnyttjats. När det gäller de tidigare ledamöter som valt att själva försöka finna ett nytt arbete utan att anlita det erbjudna stödet ska hänsyn tas till de åtgärder som han eller hon

vidtagit. Därutöver ska, enligt *punkten 2*, hänsyn tas till den tidigare ledamotens personliga och ekonomiska förhållanden. Som exempel på personliga omständigheter som bör beaktas kan nämnas den berördes hälsa. Ett exempel på ekonomiska förhållanden som bör beaktas är den tidigare ledamotens förmögenhetssituation. Ett annat exempel är kapitalinkomster. Det ska dock understrykas att det ska vara fråga om mer betydande kapitalinkomster för att det ekonomiska omställningsstödet ska påverkas. Detsamma gäller förmögenheter. Gemensamt för de nu nämnda ekonomiska förhållandena är att de ska ha en sådan betydelse för den berördes ekonomiska ställning att behovet av ett ekonomiskt omställningsstöd framstår som begränsat. Här rör det sig med andra ord om överväganden som liknar dem som förekommer inom ramen för dispensprövningen enligt 13 kap. 7 §. Uppräkningen av omständigheter som kan beaktas är inte uttömmande. Även andra faktorer än dem som nu angetts kan alltså beaktas.

I *tredje stycket* ges en möjlighet att också i andra fall bevilja en förlängning av det ekonomiska omställningsstödet. Här handlar det alltså om fall där vederbörande inte hade fyllt 55 år vid avgången och om fall där han eller hon hade gjort det men inte hade tjänstgjort i minst åtta år. Kravet på särskilda skäl gäller dock även i dessa fall. I de nu angivna fallen kan förlängning bara ske i ett år. Någon förlängning därefter är alltså inte möjlig. Också i de fall som avses i tredje stycket kan situationen vara den att förlängningen är kortare än ett år. Den möjlighet till förlängning som ges i detta stycke motsvarar i sak dispensregeln i 13 kap. 7 §.

Av *fjärde stycket* följer att förlängt ekonomiskt omställningsstöd som högst kan bli 45 procent av ledamotsarvodet. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan stödet bestämmas till ett lägre belopp. Ett sådant fall där det kan bli aktuellt att fastställa stödet till ett lägre belopp är när den berörde börjat ta ut pension. Ett annat exempel är då han eller hon har kapitalinkomster eller förmögenhet som bör inverka på stödets storlek. Bestämmelsen i fjärde stycket innebär vidare att det förlängda ekonomiska omställningsstödet inte är pensionsgrundande.

6 §

Paragrafen anger vilken tid som ska ligga till grund för beräkningen av rätt till ekonomiskt omställningsstöd. Bestämmelsen motsvarar i sak delar av 13 kap. 2 och 3 §§.

7 §

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om det ekonomiska omställningsstödet.

Bestämmelsen i *första stycket* – som i sak motsvarar 13 kap. 4 § första stycket – anger den bortre gränsen för när ekonomiskt omställningsstöd kan komma i fråga.

Av *andra stycket* följer att utbetalning görs varje månad. Det är alltså inte möjligt att få ut exempelvis ett helt års ekonomiskt omställningsstöd i ett för allt.

8 §

Paragrafen handlar om avgångsförmåner vid återinträden. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1.

Bestämmelsen i *första stycket* överensstämmer med bestämmelsen i 13 kap. 4 § andra stycket.

Av bestämmelsen i *andra stycket* följer att grundbestämmelserna om de ekonomiska avgångsförmånerna ska tillämpas på motsvarande sätt på den som återinträtt i riksdagen och därefter lämnat uppdraget. Det innebär bl.a. följande. Om den sammanlagda tiden efter den nya avgången är så lång att den enligt 4 § första stycket medför rätt till en längre ersättningsperiod ska ett nytt beslut om förmånen fattas vari den nya förmånstiden slås fast. Om den nya sammanlagda tiden inte medför att en annan punkt i 4 § första stycket blir tillämplig ska dock det tidigare beslutet gälla. Utbetalningarna enligt det tidigare beslutet ska då återupptas.

9 §

Paragrafen handlar om värdesäkring. Den motsvarar 13 kap. 11 §. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.2. Bestämmelsen innebär att det ekonomiska omställningsstöd som betalas efter beslut om förlängning enligt 5 § värdesäkras. För ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 § gäller däremot ingen värdesäkring.

10 §

Av 67 kap. 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) följer att ekonomiskt omställningsstöd enligt 4 och 5 §§ inte utgör arbetsinkomst.

Paragrafen handlar om hur det ekonomiska omställningsstödet ska behandlas i fråga om jobbskatteavdrag. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1 och 5.5.2. Till skillnad från tidigare finns nu den materiella regeln om jobbskatteavdrag i inkomstskattelagen. Till den bestämmelsen görs här endast en hänvisning. Av den utpekade bestämmelsen framgår att jobbskatteavdrag inte ska göras på utbetalningar av ekonomiskt omställningsstöd.

Avräkning av andra inkomster

11 §

Paragrafen, som motsvarar 13 kap. 12 och 12 a §§, handlar om samordning beträffande vissa socialförsäkringsförmåner och avgångsersättningar från Europaparlamentet.

12 §

Paragrafen, som motsvarar 13 kap. 13 §, handlar om vilka övriga inkomster som ska reducera det ekonomiska omställningsstödet. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3.

13 §

Paragrafen handlar om hur avdraget för andra inkomster ska beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3.

Minskningen ska ske krona för krona. Det förhållandet att det ekonomiska omställningsstödet utgår med en procentuell andel av ledamotsarvodet är alltså inte något hinder för att andra inkomster ska inverka på förmånen fullt ut. Oavsett vilken slags ekonomisk förmån det rör sig om ska årsinkomster som understiger ett prisbasbelopp inte inverka på beräkningen.

14 §

Paragrafen reglerar några särskilda frågor som gäller samordningen. Den motsvarar 13 kap. 15 §. I *tredje stycket* har dock ordet pensionsgivare ändrats till utbetalare.

Jämkning av ekonomiskt omställningsstöd

15 §

Paragrafen handlar om jämkning av ekonomiskt omställningsstöd. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.4.

I *första stycket*, som i sak överensstämmer med 13 kap. 16 § första stycket, har redaktionella ändringar gjorts.

I det *andra stycket* finns en ny jämningsgrund. Den överensstämmer i sak med den som gäller enligt 13 kap. 16 § andra stycket. I allt väsentligt kan därför hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen. Som framgår av 4 § kan ekonomiskt omställningsstöd utgå under som lägst tre månader och som högst under två år. Den nu aktuella jämningsregeln gäller endast förmåner som utgår i mer än ett år.

Rätt till efterlevandeskydd

16 §

Paragrafen handlar om barns rätt till efterlevandeskydd. I sak motsvarar den 13 kap. 17 §. Bestämmelsen innebär – i likhet med vad som gäller enligt det äldre systemet – att barn bara har rätt till efterlevandeskydd om den tidigare ledamoten haft rätt till ekonomiskt omställningsstöd under en längre tid än ett år. Beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd, se 20 §.

17 §

Paragrafen handlar om efterlevandeskydd för make eller maka. Bestämmelsen motsvarar i sak 13 kap. 18 §. Beslut fattas av Riksdagens arvodesnämnd, se 20 §.

*Hur länge efterlevandeskydd betalas**18 §*

Paragrafen handlar om hur lång tid efterlevandeskydd kan betalas. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.5.

Till skillnad från vad som gäller i det äldre systemet har den tid under vilken skyddet betalas maximerats till två år. Detta framgår av *första stycket*. Det hänger samman med att den avlidnes rätt till förmånen i det nya systemet som längst gäller i två år. Bestämmelsen i *andra stycket* överensstämmer med 13 kap. 19 §.

*Efterlevandeskyddets storlek**19 §*

Paragrafen anger efterlevandeskyddets storlek. Den överensstämmer med 13 kap. 20 §.

*Handläggning av ärenden**20 §*

Paragrafen handlar om beslutsfattande m.m. i fråga om rätt till ekonomiska förmåner. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Uppgiften att fatta beslut om ekonomiskt omställningsstöd har lagts på Riksdagens arvodesnämnd. Detta framgår av *första stycket*. Riksdagens arvodesnämnd fattar sina beslut på eget initiativ med stöd av underlag som Riksdagsförvaltningen lämnar till nämnden när en ledamot slutar, se 27 § första stycket. Liksom tidigare är det en uppgift för nämnden att besluta om jämkning enligt 15 §. Den som vill att ekonomiskt omställningsstöd ska betalas ut måste ansöka om detta hos SPV, se 21 §.

Beslut om rätt till ekonomiskt omställningsstöd enligt 5 § och om efterlevandeskydd kräver, enligt *andra stycket*, en ansökan från den som vill ha förmånen. Även i dessa fall krävs en begäran hos SPV om utbetalning.

I *tredje och fjärde styckena* finns bestämmelser om tid för ansökan och om verkställbarhet. Dessa överensstämmer med vad som gäller enligt 13 kap. 21 §.

21 §

Paragrafen handlar om utbetalning av ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 22 §. Kravet på ansökan om utbetalning inom en viss tid gäller dock även efterlevandeskyddet.

22 §

Paragrafen handlar om förfarandet hos SPV. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 23 §.

23 §

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för den som betalat ut ersättning m.m. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 §.

24 §

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för Skatteverket gentemot SPV. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 a §.

25 §

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för den som tar emot ekonomiskt omställningsstöd. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 b §. Den sistnämnda bestämmelsen har ändrats som en följd av att Riksdagens arvodesnämnd beslutar om rätt till alla förmåner och om jämkning.

26 §

Paragrafen handlar om Skatteverkets uppgiftsskyldighet. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 24 c §.

27 §

Paragrafen handlar om uppgiftsskyldighet för Riksdagsförvaltningen. I sak motsvarar den 13 kap. 24 d §. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

28 §

Paragrafen handlar om återkrav. Den överensstämmer med 13 kap. 25 §. I den bestämmelsen har tillägg gjorts i fråga om betalningsskyldighet för jämningsbelopp och verkställighet av återkravsbeslut. Här hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

29 §

Paragrafen handlar om ränta vid återkrav. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 26 §.

Ansökan om ekonomiskt omställningsstöd m.m. efter jämningsbeslut**30 §**

Paragrafen handlar om omprövning m.m. Den överensstämmer i sak med 13 kap. 27 §.

16 kap.**1 §**

Paragrafen handlar om överklagande av Riksdagsförvaltningens beslut. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Första stycket har ändrats som en följd av att beslut om ekonomiska avgångsförmåner numera ska fattas av Riksdagens arvodesnämnd och inte av

Riksdagsförvaltningen. Stycket innehåller nu en bestämmelse som innebär att de beslut som förvaltningen kan komma att fatta inom ramen för hanteringen av stödåtgärderna för omställning inte får överklagas. Meningsskiljaktigheter som kan uppkomma när det gäller vilka stödåtgärder som bör erbjudas en tidigare ledamot ska i stället hanteras inom ramen för ett samråd mellan Riksdagsförvaltningen och de berörda anordnarna av omställningsstödet.

Andra stycket – som gäller övriga beslut som Riksdagsförvaltningen fattar – har inte ändrats.

2 §

Paragrafen handlar om överklagande av beslut som fattas av Riksdagens arvodesnämnd. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

Bestämmelsen i *första stycket* har ändrats. Tidigare avsåg den endast beslut i jämkningsfrågor. Numera avser den samtliga beslut om ekonomiska avgångsförmåner, dvs. även frågor om huruvida förmånerna ska beviljas eller inte. *Andra stycket* – som är oförändrat – innehåller ett förbud mot att överklaga beslut om riksdagsledamöternas månadsarvode.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Allmänna överväganden rörande ikraftträdande- och övergångsbestämmelser finns i avsnitt 5.6.

Av *punkten 1* följer att ändringarna i 13 kap. och det helt nya 13 a kap. träder i kraft den 1 maj 2014. Av de inledande bestämmelserna i respektive kapitel framgår för vilka grupper dessa kapitel ska gälla.

Sålunda framgår av 13 kap. 1 § att bestämmelserna i det kapitlet gäller dem som valts in i riksdagen före valet 2014 eller som före det valet inträtt som ersättare. För dessa ska således det hittills gällande systemet tillämpas. Vissa av de nya regler som kommittén föreslår kommer dock att gälla också för de nu angivna grupperna. Det gäller bestämmelserna om rätt till stödåtgärder, uppgiftsskyldighet, jämkning och beslutsordning. Detta framgår av att bestämmelser i dessa ämnen upptagits i 13 kap. som i övrigt innehåller det gamla systemet.

På motsvarande sätt framgår det av 13 a kap. 1 § att bestämmelserna i det kapitlet – som innehåller det nya systemet – ska tillämpas i fråga om ledamöter som valts in i riksdagen för första gången vid valet 2014 eller vid därefter kommande val. Detsamma gäller dem som inträder efter det valet som ersättare.

Punkten 2 klargör att äldre bestämmelser ska gälla för dem som omfattas av de bestämmelser som gällde före ersättningslagens införande den 1 juli 1994.

I *punkten 3* finns en bestämmelse som avser personer som väljs in i riksdagen vid valet 2014 eller senare och som tidigare varit ledamöter av riksdagen. Bestämmelsen i denna punkt avser bara dem som tidigare lämnat riksdagen och fått ett beslut om inkomstgaranti samt därefter tagit emot garantin under hela den tid som beslutet avser. I dessa fall ska ledamöterna alltså behandlas på samma sätt som dem som väljs in första gången 2014 eller senare, dvs. det nya regelverket ska gälla för dem. För den som å andra sidan har varit

ledamot tidigare men fortfarande har rätt till inkomstgaranti enligt det tidigare beslutet när han eller hon väljs in på nytt ska däremot det gamla systemet gälla. Så är bl.a. fallet med dem som tidigare beviljats varaktig inkomstgaranti och väljs in på nytt i riksdagen 2014 eller senare. Att det gamla systemet ska tillämpas innebär bl.a. att utbetalningen av inkomstgaranti ska avbrytas när garantitagaren väljs in på nytt och att utbetalningen ska återupptas när ledamoten på nytt lämnar riksdagen.

7.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap. 17 b §

Bestämmelsen, som är ny, handlar om skattefrihet för omställningsstöd som lämnats i form av särskilda stödåtgärder. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.5.

Där redovisas också vilka åtgärder omställningsstödet kan avse. Bestämmelsen gäller endast förmånen av olika faktiska stödåtgärder. Det ekonomiska omställningsstödet, som regleras i 13 a kap. 4 och 5 §§ i den angivna lagen, ska beskattas.

67 kap. 6 §

Paragrafen handlar om vilka inkomster som ska ge rätt till jobbskatteavdrag.

Övervägandena finns i avsnitt 5.5.1 och 5.5.2.

Bestämmelsen i *andra stycket* är ny. Ändringen innebär att ekonomiskt omställningsstöd till en skattskyldig som lämnat sitt uppdrag som ledamot av riksdagen inte ger rätt till jobbskatteavdrag. Bestämmelsen gäller såväl det ekonomiska omställningsstödet som betalas ut i samband med avgången som det förlängda stöd som utbetalas först efter särskild prövning.

Härutöver innebär bestämmelsen att utbetalning av inkomstgaranti inte berättigar till jobbskatteavdrag. Sådana utbetalningar kommer att ske under en betydande tid framöver eftersom de nya reglerna om ekonomiskt omställningsstöd endast gäller dem som valts in i riksdagen genom valet 2014. Tidigare fanns en bestämmelse i lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter som angav att inkomstgaranti inte gav rätt till jobbskatteavdrag. Den bestämmelsen har ersatts av en hänvisning till den nu aktuella bestämmelsen. I sak är det således inte fråga om någon förändring.

7.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap. 8 §

Paragrafen handlar om sekretess i ärenden som rör avgångsförmåner för bl.a. tidigare riksdagsledamöter. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.4.

Ändringar har gjorts i *första stycket* på så sätt att sekretess gäller i ytterligare två ärendetyper. Ändringen i *punkten 1* är en följd av att det har införts en ny form av ekonomisk avgångsförmån för tidigare riksdagsledamöter. Den

nya förmånen benämns ekonomiskt omställningsstöd och regleras i 13 a kap. 4 och 5 §§ lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter. Ärenden om ekonomiskt omställningsstöd för den som har varit riksdagsledamot finns hos Riksdagens arvodesnämnd och hos SPV.

Bestämmelsen i *punkten 5* – som är ny – handlar om sekretess i ärenden om stödåtgärder för omställning. Sådana ärenden finns hos Riksdagsförvaltningen. Av 13 kap. 1 b § och 13 a kap. 2 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter följer att en ledamot som lämnat riksdagen har rätt till stödåtgärder för omställning. Han eller hon är enligt 13 kap. 1 c § och 13 a kap. 3 § samma lag skyldig att lämna uppgifter till Riksdagsförvaltningen om vilka åtgärder han eller hon har vidtagit för att övergå till förvärvsarbete. Den aktuella bestämmelsen syftar i första hand till att bereda ett skydd för de uppgifter som den tidigare ledamoten lämnar till Riksdagsförvaltningen.

Inte alla uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten omfattas av sekretess. För att sekretess ska gälla krävs att det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid den bedömningen ska hänsyn tas till förhållandena i det enskilda fallet. Som exempel på uppgifter som inte bör lämnas ut kan nämnas uppgifter om hälsoförhållanden som påverkar den enskildes möjligheter att söka eller få ett arbete. Däremot bör uppgifter om vilken kompetensutveckling m.m. som den tidigare ledamoten fått inom ramen för omställningsstödet normalt sett kunna lämnas ut.

Av de föreslagna bestämmelserna i 13 kap. 24 d § och 13 a kap. 27 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter följer att Riksdagsförvaltningen är skyldig att lämna uppgifter till Riksdagens arvodesnämnd. Uppgiftsskyldigheten gäller de uppgifter som tidigare ledamöter lämnat till förvaltningen enligt 13 kap. 1 c § resp. 13 a kap. 3 § i den angivna lagen. Nämnden kan begära att få ta del av sådana uppgifter för att kunna pröva frågan om huruvida en ekonomisk avgångsförmån ska jämkas. En begäran om att få ta del av uppgifter kan också syfta till att skaffa underlag för beslut om att bevilja förlängt ekonomiskt omställningsstöd. Hos nämnden kommer de inhämtade uppgifterna således att finnas i ett ärende om ekonomiskt omställningsstöd eller inkomstgaranti. De kommer därmed, liksom kan bli fallet när det gäller vissa uppgifter som Riksdagens arvodesnämnd annars fått in, att skyddas av sekretessbestämmelsen i första stycket *punkten 1*.

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

2 §

Paragrafen innehåller närmare bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1.

I *första stycket* finns en uppräkningslista av Riksdagsförvaltningens uppgifter. I *punkten 9* – som är ny – har det lagts till att förvaltningen ansvarar för att den som lämnar uppdraget som ledamot av riksdagen får ett stöd för att kunna övergå till förvärvsarbete. Att ett sådant stöd ska erbjudas följer av 13 kap. 1 b § resp. 13 a kap. 2 § lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

Bestämmelsen i *punkten 4* rör beslutsfattande enligt bl.a. ersättningslagen. Bestämmelsen är – som alla punkter i paragrafen – subsidiär i förhållande till andra föreskrifter. Genom ändringen i 13 kap. 21 § och 13 a kap. 20 § i den angivna lagen har Riksdagsförvaltningen inte längre någon beslutanderätt i fråga om ekonomiska avgångsförmåner. Dessa beslut fattas numera i stället av Riksdagens arvodesnämnd.

Bestämmelsen i *punkten 9* innebär att Riksdagsförvaltningen ansvarar för att alla ledamöter som lämnar riksdagen erbjuds stödåtgärder för omställning. Själva stödet lämnas sedan av de organ som Riksdagsförvaltningen anlitat för ändamålet. I avsnitt 5.4.2 utvecklas innehållet i det stöd som ska erbjudas.

7.5 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

7 kap

7.2.2

Paragrafen anger till vilka organ som Valberedningen inte bereder val och innehåller en hänvisning till andra föreskrifter i riksdagsordningen som reglerar beredning av val. Som en följd av att det införs en ny tilläggsbestämmelse, 8.4a.1, om beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd, ska den bestämmelsen läggas till uppräkningsdelen av föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

7.13.1

Paragrafen innehåller en hänvisning till föreskrifter i riksdagsordningen som reglerar val av ordförande och vice ordförande. Mot bakgrund av att det införs en ny bestämmelse i 8 kap. 4 a § riksdagsordningen, enligt vilken ordförande och ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd väljs av riksdagen, ska en hänvisning till den bestämmelsen läggas till uppräkningsdelen. Övervägandena finns i avsnitt 5.7.

8 kap.

Riksdagens arvodesnämnd

4 a §

Paragrafen, som är ny, anger hur ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd ska väljas. Övervägandena finns i avsnitt 5.7. Bestämmelsen har i huvudsak utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelser för exempelvis Statsrådsarvodesnämnden. Tidigare gällde att ledamöterna utsågs av riksdagsstyrelsen. Bestämmelsen motsvarar i sak innehållet i 3 § lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd som föreslås upphävd.

8.4a.1

Paragrafen, som är ny, anger hur val av ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd ska beredas. Övervägandena finns i avsnitt 5.7. Bestämmelsen har i huvudsak utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelser för exempelvis Statsrådsarvodesnämnden.

7.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

1 §

Paragrafen anger vilka uppgifter som Riksdagens arvodesnämnd har. Ändringen i *första stycket* är en följd av att uppgiften att fatta beslut om inkomstgaranti, ekonomiskt omställningsstöd och efterlevandeskydd har flyttats över från Riksdagsförvaltningen till Riksdagens arvodesnämnd. Övervägandena i den frågan finns i avsnitt 5.7.

17 §

Paragrafen rör överklagande av beslut som fattas av Riksdagens arvodesnämnd. I *första stycket* finns hänvisningar till bestämmelser om överklagande i andra lagar. Ändringen innebär att en hänvisning till 3 kap. 1 § ersättningslagen har tagits bort. Den bestämmelsen avser beslut om månadsarvode till riksdagens ledamöter. Att sådana beslut inte får överklagas följer sedan den 1 januari 2013 av bestämmelsen i 16 kap. 2 § i den angivna lagen. *Andra stycket* är oförändrat.